

1947 de Dünya Madenciliği

Giriş :

Madencilik bakımından 1947 muvafakiyetli bir sene olarak kabul edilebilir. Yıl başında ve ortasındaki düşük istihaller senenin son yarısında telâfi edilmiştir. Amerika Birleşik Devletlerindeki grevlere son verilmiş ve harp senelerinin yadigarı olan madenlerdeki devlet kontrolü kaldırılmıştır. Amerika istihali bir sene evveline nazaran artmış, demir, bakır, çelik ve diğer bazı metallerin istihali rekor seneleri istihaline yaklaşmış, petrol istihali ise yeni bir rekor tesis etmiştir.

İngiltere'de millileştirilen Kömür Sanayii ilk tecrübe senesinde muvaffak olmuş ve Hükümetin hedef tuttuğu istihale yaklaşmıştır. Çelik istihsalinde hedef geçilmiştir, İngiltere'de Sanayii sekteye uğratabilecek büyük grevler olmamıştır. Harp esnasında tahrip edilen veya hiç değilse verimleri düşen Avrupa madenlerinin imâr ve ihyasına hızla devam edilmiştir. Belçika, Fransa, Çekoslovakya harpten evvelki istihale yaklaşmıştır. Polonya da harp öncesi istihsalini (bilhassa kömürde) sene sonunda geçmiş bulunuyordu. Almanya'nın müttefik devletler işgal bölgesinde madencilik bir hayli kalkınmış ve gelecek senelerdeki inkişafın temeli atılmıştır.

Harbin sona ermesile istihsal ve nakil vasıtalarının artması ve tevziin zamanında ve iyi bir şekilde yapılmış olması ile 1947 de yakıt darlığı geçen senelere nazaran çok daha az olmuştur. Akar yakıt darlığı hemen hemen olma-

mıştır. Petrol Sanayii 1947 de büyük mikyasta inkişaf kaydetmiştir.

Metal fiyatları oldukça yüksek olarak devam etmiş ve umumiyetle sene başından sonuna doğru hemen her metalde zaman zaman yükselmeler olmuştur. Fiyat yüksekliğinden dolayı madencilik kazançlı bir sene geçirmiştir. Umumiyetle işçi yevmiyelerinin yükselmesi, çalışma şartlarının İslahı ile 1947 yılı işçiyi de memnun eden bir sene olmuştur.

İstihsal geçen seneye nazaran fazla olmuşsa da bütün ihtiyacı karşılamamıştır. Talep her sahada fazla olarak devam etmiş ve istihsal edilen her şey stok yapılmıya zaman kalmadan satılmıştır.

Altın (1)

Değişik iyimser rivayetlere rağmen altın istihsal sanayii bir çok meselelerini halledemeden 1947 senesi sona ermiştir. 1947 de altın istihsal masrafları artmış ve bir çok memleketlerde istihsal miktarı düşmüştür. Beynelmille ticarete dolar kıtlığı ve sterlinin dolar yerine geçebilmesi temin edilememiş ve muhtelif milletlerin paralarının sabit kıymetlerinin tâyin ve tesbiti mümkün olamamıştır. Bununla yakından alakalı olarak da altın para sisteminin istikbali sene sonunda hâlâ müphem vaziyette kalmıştır. Amerika'nın Avrupa'ya büyük mikyasta yardımını ile dünya döviz vaziyeti bir az olsun ferahlıyacaktı. Fakat bu münase-

(1) Engineering and Mining Journal, Şubat 1948 S. 17

betle ihmal edilmemesi gereken bir noktada da dünya altın rezervlerinin Amerika'ya adeta akmasıdır. Muhtelif memleketlerde altına prim verilmesi ve altın istihsalini devlet bütçesinden yardım etmek suretiyle artırma teşebbüsleri dünya döviz vaziyetini bir az daha müşkül mevkie doğru sürüklemiştir.

Birleşik Amerika ile dünyanın geri kalan kısmının servet bakımından müsavatsızlığı ve bunun gittikçe de artması düşüncesi altın mevzuundaki başlıca güçlüğü daha iyi izah eder. Geçen harbe sahne olmuş memleketlerin ekonomileri ve sanayileri tamamen alt üst olmuştur. Mamafih para muvazenesi güçlüğü sade bunlara da münhasır kalmamıştır. Amerika Sanayii imalâtı artırıp piyasaya arzedecek vaziyete iyice gelmeden dünyanın her tarafından muazzam siparişler verilmiye başlandı.

ihracatın artması ve Ödünç Verme ve Kiralama Kanununun kalkması ile Amerika'ya para akını başlamıştır. Diğer milletlerin birikmiş dolarları hemen yok oluverdi; altın stokları piyasaya arz edilmiye başlandı. Altın satışları tutarı 1946 da 800.000.000 dolar iken 1947 de 2.800.000.000 dolar tutarında olmuştur. 30 Aralık'ta Amerika Birleşik Devletleri'nin altın stoku 22.754.000.000 dolar kıymeti ile hemen hemen harp öncesi rekoruna yetişmiştir.

Daha evvelden önleyici tedbirlerin alınmasına rağmen altın akışının devamı bilhassa şayanı dikkattir. Daha evvelki iki sene içerisinde milletler arası anlaşmalarla ana tüzükleri tesbit edilip kurulan iki müessese vardı: International Monetary Fund (Milletler Arası Para Sandığı "Fonu,") ve International Bank (Milletler Arası Banka). Bu müesseseler hissedarların verdiği büyük sermaye ile 1947 de çalışmaya başladı. Sene içerisinde âza memleketlerden bazıları koydukları sermayelerin mühim kısmını çeker-

ken bazı münekkidler müesseselerin daha geniş salâhiyete sahip bulunmaları ve böyle şeyleri önliyebilmeleri lüzumundan bahsetmişlerdir.

Amerika Birleşik Devletleri Hükümetinin topladığı malûmata göre 30 Haziran 1947 de dünyada (Birleşik Amerika hariç) 14.000.000.000 dolar kıymetinde altın ve 5.300 000.000 dolar da döviz mevcuttu. Senenin son altı ayı içerisinde ise bir milyar dolardan fazlası kaybedilerek 18.000.000.000 dolara düşmüştür. Her ne kadar bu rakam çok büyük ise de bunun ne kadarının düşmekte olan paralarının kıymetini yükseltmek veya tutmak için kullanılabilecek durumda olduğu münakaşa mevzuudur.

Bu rakamlara halkın elinde bulunan ve gizli olarak muhafaza edilen altın dahil değildir; bir çok memleketlerde bunun çok büyük miktarda olduğu tahmin ediliyor. Fransa'da bu şekilde 2 ilâ 3, 4 milyar dolar kıymetinde altın bulunduğu tahminleri bir çok kereler yazılmış ve söylenmiştir.

Daha bir miktar dolar ve altın ihraç edebilmeleri mümkün olmasına rağmen bazı memleketler rezervlerinin azaldığını görerek kat'î tedbirlere başvurmak lüzumunu hissetmişlerdir. Geçen harpten bir hayli zarar görmüş olan Kanada, İsveç, Meksika ve Arjantin bunlar arasındadır. Bu memleketlerin hepsi de durumunun düzenlenmesi için direkt tedbirlere başvurmuşlar, paralarının kıymetini düşürecek yerde ithalâtı tahdit etmişlerdir. Millî gelirleri yüksek olan ve bir çok mamul eşyaya ihtiyacı bulunan bu memleketlerin paralarını düşürmekle ithalâtı azaltabilmeleri mümkün değildi.

Şimdiye kadar verilen izahata dayanarak söyleyebiliriz ki: Altın fiyatlarının yükselmesi pek mümkün değildir. Bununla beraber bu mevzu hâlâ nazarı dikkati çekmektedir. Bu mevzua gösterilen ilgi-

in bir sebebi Birleşik Amerika endekslerine göre altın istihsalı sanayiinde maliyetin % 14 artmış bulunması, diğer sebebin de dünya altın istihsalinin mühim bir kısmının İngiliz İmparatorluğunda bulunmasıdır. Altın fiyatlarının yükselmesi ile imparatorluk dolar noksanlığını telâfi edebilecektir, mülâhasasını ileri süreler mevcuttur.

Muhtelif yerlerde borç altın vermek kendini göstermeye başlamıştır. Kuzey Afrika İngiltere'ye mühim miktarda borç altın vermiş bulunuyor. Avrupa memleketlerinin paralarına muayyen bir kıymet verebilmeleri ve gizlenmiş altınların meydana çıkabilmesi için Amerika Birleşik Devletlerinin Avrupa'ya borç altın vermesi ihtimali artmıştır.

Sene sonuna doğru Kanada altın istihsal sanayiinde vukubulan bir hadise hayret uyandırmıştır. Millî ekonomide altın madenciliğinin büyük rolünü takdir eden ve azalmakta olan altın rezervini artırmak gayesini takip eden Kanada Hükümeti 1948 başından itibaren üç sene müddetle altın madenlerine para yardımında bulunmaya karar vermiştir. Yapılacak yardım şu şekilde olacaktır:

a - Bir ounce altın 18 dolardan fazlaya mal edilmiş ise maliyet ile 18 dolar arasındaki farkın yarısı Hükümet tarafından ödenecektir.

b - Bu para bütün istihsal için değil ancak 30 Haziran 1946 ile 30 Haziran 1947 arasındaki müddet zarfında her madende yapılan istihsalin üçde ikisinden fazla olarak yapılan istihsal için ödenecektir.

18 doların esas tutulmasına sebep de 1941 senesinde, Amerika henüz harbe girmeden ve Amerika'ya harbin tesiri olmadan evvel, Ontario'daki altın istihsal maliyetinin 18 dolar olmasındandır. 1941 içinde Kanada 5.345.000 ounce (ya-

ni 5.345.000x350) =187.075.000 dolar kıymetinde) altın istihsal etmişti.

Bundan sonra en düşük istihsal 2.651.000 ounce ile 1945 te olmuş ve bu rakam 1947 de, iki senelik büyük bir gayretten sonra, 2.830.000 ounce'a çıkarılabildiği görülmüştür.

Muhtelif memleket paralarının sabit kıymette kalabilmeleri meselesi 1944 de düşünüldüğü zaman altın esası kabui edilmiş ise de altının bir mübadele vasıtası olmasının mümkün merteye önüne geçilmiye çalışılmıştı. Bundan dolayı Kanada'nın devlet yardımı ile altın istihsalini artırmaya matuf olan gayreti hususî bir alâka çekmiştir. International Monetary Fund (Milletler Arası Para Sandığı "Fonu,") nun kuruluş zamanında âza olan memleketlerin paraları karşılığı olarak bildirdikleri altın miktarı para kıymetidirde esas tutulmuştu. Kanada'nın bu yeni programının Milletler Arası Para Sandığı'nın esas prensiplerine uygun olmadığını ancak âza memleketlerin durumlarında olan değişiklikleri tetkik ve münakaşaya hazır bulduklarını bildirdiler. Para kıymetlerinin sabit tutulması üzerinde hassasiyetle durulmakta ve devlet yardımı ile olan bu fazla altın istihsalinin esas gayeyi sarsacak mahiyette olduğu ileri sürülmektedir. Bilhassa âza memleketlerde bu Müessesenin prensiplerine itimsizlik arttığı takdirde bu hareketin ziyadesiyle zararlı olacağı tebarüz ettirilmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri ise devlet yardımıyla artıracak altın istihsalı ile milletler arası mübadeledeki muvazenevi temine uğraşmanın doğru olmayacağı mütalâasında bulunmuştur.

Kanada'nın bu tecrübesi yeni olduğundan bunu tatbik etmek isteyen memleketler şimdilik fazla olmayacaktır. Fa-

(1) Bir ounce altın'nın Amerika ve Kanada'daki sabit kıymeti 35 dolardır.

kat diğer memleketlerde başka cephelerden gayretler nazarı dikkati celbetmektedir. Dünyanın en büyük altın müstahsili olan Kuzey Afrika altının kıymetini muhafaza edebilmesi için altın para sisteminin mutlaka muhafazasını istemektedir. Verginin altın istihsalini ayarlayan bir vasıta olduğuna inanan bu memleket altın sanayiine bazı kolaylıkların gösterilmesi lüzumu üzerinde durmaktadır. Bunlar yapılmışsa da altın madenlerindeki Avrupa'lı işçilerin grevleri yüzünden 1947 istihsalı 1946 istihsalından daha düşük olmuştur. 1947 istihsalım bir miktar artırmış olan Avustralya izabe, edilen altın üzerinden alınmakta olan vergiyi kaldırmıştır. Bu şekilde ounce başına 2,82 dolar (yani

% 8 nispetinde) bir vergiden sanayi muaf tutulmuştur.

Japon istilâsına ve harp tahribatına fena şekilde mâruz kalmış bulunan Filipin Cumhuriyetinde altın istihsal sanayi yeni yeni kendini toparlamaya başlamıştır. Altın darlığı fiyatların yükselmesini intaç etmiştir. Altın müstahsilleri ellerindeki altını istedikleri pazarlarda (bilhassa yüksek olan Uzak Şark serbest pazarlarında) satabilmek için Hükümetten müsaade istemişlerdir. Bol miktarda döviz temini noktasından Hükümet bu müracaata kıymet vermişse de sonunda memleket dahilinde serbest satışa müsaade etmekle iktifa etmiştir. Altın ihracı lisansa tâbidir, ve ounce'unun

Malûmat Temini Mümkün Olan Başlıca Altın Müstahsili Memleketlerin 1947 Yılı İstihsalı

(Milyon ounce Üzerinden)

Yüzde değişiklik

Memleketler	1947 ⁽¹⁾	1946	1940	1946 - 1947	1940 - 1947
Kuzey Amerika :					
Birleşik Amerika	2.4	1.5	4.9	+64.4	-50.6
Kanada	3.0	2.8	5.3	+ 7.2	-42.9
Meksika	0.4	0.4	0.9	+ 4.3	-50.4
Merkezî ve Güney Amerika :					
Kolombiya	0.4	0.4	0.6	- 7.8	-36.2
Şili	0.2	0.2	0.3	- 6.9	-37.3
Nikaragua	0.2	0.2	0.2	+15.9	+36.1
Afrika :					
Güney Afrika	11.0	11.9	14.0	- 7.9	-21.6
Rodezya	0.5	0.5	0.8	- 4.2	-36.9
Altın sahili	0.6	0.6	0.9	+ 9.1	-28.0
Belçika Kongosu	0.3	0.3	0.6	+ 3.8	-40.2
Avustralya :	1.0	0.8	1.6	+26.4	-36.6
İngiliz Hindistanı	0.2	0.1	0.3	+41.2	-36.2
Yekûn	20.2	19.7	30.4	+ 2.8	-32.9
Rusya hariç diğer memleketler (tahmini)	1.7	1.6	6.6	+ 8.9	-74.3
	21.9	21.3	37.0	+ 3.2	-40.3

Kati değildir. Rakamlarda ufak değişiklik olabilir.

35 dolardan fazlaya satılması yasaktır. Fakat gelen haberlere göre ihracat kontrolü pek de sıkı değildir.

Dünya serbest ve kara borsalarında ki altın fiyatları umumî durum hakkında açık bir fikir verememektedir. Bunun başlıca sebepleri de dünyada siyasî buhranın geçmemiş oluşu ve bazı memleket paralarının hakikî kıymetleri üzerinden değil de indî kıymetler üzerinden dahilî piyasada kullanılmış olmalarından dır. Hindistan'da 1947 Haziranında serbest piyasada altının ounce'ı 95 dolardan satılmakta iken ⁽¹⁾ Ekim 15 de 80, dolara düşmüştür. Bunun üzerine Milletler Arası Para Sandığı âza memleketlere altının yüksek fiyatla satıldığı memleketlere altın vermemelerini tebliğ etti. Amerika Birleşik Devletleri bu tebliğe uyararak ithal edilen cevherden elde edilen altının da ihracını menetti.

Müessesede âza bulunmayan isviçre de altın ihracını yasak etti ki buradan çıkan altın Yakın Şark ve Avrupa için mühim bir yekûn teşkil ediyordu.

ANTİMUAN

Birleşik Amerika Hükümeti 1947 yılı içinde hariçten gelecek antimuanın az olacağını düşünerek yerli istihsali artırmak, eldeki stoku iyi bir şekilde taksim etmek ve hurdadan mümkün olduğu kadar fazla antimuan elde etmek suretiyle darlığın önüne geçmeyi tavsiye etmektedir. Çin'in harpten evvelki antimuan istihsali 14.000 ton olduğu halde 1947 de ancak 5.000 ton olacağı tahmin edilmektedir.

İngiltere'de fiyatlar Nisanda ton başına 30 sterlin artırılarak 180 sterline yükselmiştir. ⁽²⁾

(1) Amerika Birleşik Devletlerinde ve İngiltere imparatorluğunda 35 dolardır»

(2) Metal and Mineral Markets

1947 senesi içinde Bolıvyada anti-muan istihsalinde büyük mıkyasda artışlar olmuştur. Empress Minera Unifacada S.A. ya göre 1948 de aylık vasat! istihsal 350 tonu bulacaktır. Bu gidişle Bolıvyanın en ileri antimuan müstahsillerinden biri olacaktır. ⁽³⁾

Birleşik Amerika antimuan ihtiyacı bütün sene karşılanamamış ve sanayi elde mevcut olanla idare etmek mecburiyetinde kalmıştır. Uzak Şarktan, beklendiği kadar cevher gelmemiştir. %50-% 55 Sb ihtiva eden cevherde ünite başına 4,30 ilâ 4,40 dolar % 58-60 lık cevherin ünitesine 4.40 ilâ 4,50 dolar ve % 60 ilâ 65 lik cevherin ünitesine de 4,50 ilâ 4,60 dolar ödenmektedir.

İngiltere'de % 60 ilâ 65 lik cevherin ünitesine 23-24 şiling verilmektedir.

İngiltere 1947 senesinde 5.302 ton antimuan kullanmıştır. Halbuki 1942 istihlâki 5623 ton idi. istihlâk farkı fazla gözükmemekle beraber 1946 da akümü-lâtörlerde kullanılan miktar 1300 tan iken 1947 de 683 tona düşmüş, diğer antimuanın kurşun mamullerinde ise artmıştır. ⁽⁴⁾

BAKIR

Birleşik Amerikat

1945 Yılında 792.126 ton olan blister bakır istihsali 1946 yılında 618.747 tona düşmüş, fakat 1947 yılında bu iki sene rakamlarının fevkine çıkarak 871.147 tonu bulmuştur.

Esasen 1946 yılında grevler dolayısıyla 604.071 tona düşmüş olan rafine bakır istihsali ise 1947 yılında 1.196.393 tona yükselmiştir.

1947 sonundaki stok 74 832 tondur. Bu rakam sene başındakinden 22.000 ton daha aşağıdır. Hurdadan bakır

(3) The Metal Bulletin Şubat 10/48 S. 16

(4) The Metal Bulletin Şabat 20/48 S. 11

istihsalı 1947 de yeni bir rekor tesis etmiştir. Harp seneleri içinde dahi bu kadar istihsal edilememiştir. Şimdiye kadar rekor 1943 yılı istihsalı olan 83.677 tondur. 1946 da 32.503 ton iken 1947 de bu miktar 105.190 tona yükselmiştir. Amerika'da bakır talepleri artmaktadır. Newyork'ta libresi f.a.s. 21.50 ilâ 21.75 senttir. (1)

Amerika'da bakır imalâtçıları 1946 da 1.293.259 ton bakır kullanmış iken 1947 de 1.338.677 ton istihlâk etmişlerdir. Stokları ise 1946 da 344.702 tondan 1947 de 107.257 tona düşmüştür. Karşılanamayan siparişler 1946 da 526,628 ton, 1947 de 338.231 tondur.

Amerika 1946 da 154.371 ton rafine bakır ithal etmiş iken 1947 de 142.000 ton ithal etmiştir. Rafine bakır ihracatı ise 1946 da 52.529 tondan 1947 de 152.000 tona yükselmiştir, (2)

Dünya : (3)

Ocak ayında rafine bakırın tonu İngiltere'de 19 sterlin yükselerek 117 sterlin olmuştur. Bu suretle bakır 1920 denberi en yüksek fiyatı bulmuştur. Kömür darlığından İngiltere'de bakır istihsalının düşmesi tehlikesi mevcuttur. Peru'da Cerro de Pasco Copper Corp. yeni bir rafineri kurmaktadır. Kanada'da bakırın daimi fiyatı 16,125 sente çıkarılmıştır.

Şubat: Belçika'nın Oolen rafinerisi Kongo bakırları ile tam kapasitede çalışmaktadır. Şili'de 1947 de 420.000 ilâ 450.000 ton bakır istihsal edileceği tahmin edilmektedir. İngiltere sene içinde deniz aşırı yerlerdeki rafinerilerden 100.000 ton bakır ümit etmektedir, bu rafineriler Birleşmiş Kırallık hurda ve blis-

ter bakır ile çalışmaktadır. Kömür darlığı yüzünden bakır istihlâki tamamıyla durmak üzeredir. Fiyatlarda tonda 10 sterlin daha yükselme olarak Şubatın 28 inde 127 saterlini bulmuştur.

Mart: Kömür ihtiyacının mühim miktarda karşılanması ile İngiltere'de bakır istihlâki artmaya başlamıştır. Fiyatlarda yükselme devam etmektedir, İngiltere'de ton başına 10 sterlin daha artarak 137 sterlin olmuştur. Beynelmillel bakır fiyatı Newyork'ta 21 senttir, fakat yükseleceği tahmin ediliyor, İngiltere bakır satın almak için Şili'ye müracaat etmişse de henüz bir cevap alamamıştır. Kanada'nın 1947 yılı bakır istihsalı şimdiden satılmıştır. Şili Amerika ile ayda 25.000 ton bakır göndermek üzere bir anlaşma yapmıştır. Birleşik Amerika'da bakır ithal vergisi için henüz bir karara varılamamıştır. Bir kısım Mümessiller Meclisi âzası Bakır İthal Vergisi Kanununun tamamıyla kaldırılmasını ve bir kısım ise bir iki sene daha tatbik edilmesini ileri sürmektedirler. Bu mesele halledilir edilmez Birleşik Amerika'nın mühim miktarda bakır alacağı tahmin edilmektedir. Mart sonunda bakırın Beynelmillel fiyatı Newyork'ta 22.75 sente yükselmiştir.

Nisan: İngiltere bakır mamulleri sanayii beklenenden fazla bir kapasite ile çalışmaya başlamıştır. Amerika'da Bakır İthal Vergisi Kanununun kaldırılmaması ihtimaline dayanarak alıcılar Newyork'ta libresi 22 1/2 ilâ 22 3/4 sent üzerinden bakır almaktadırlar. Piyasada bakır bolluğu yoktur. Dünya bakır fiyatları libresi 23 1/2 - 24 sente çıkarılmıştır.

Amerika Ayan Meclisi bakır ithal vergisinin 1949 Martına kadar tatbik edilmesine karar vermiştir.

Mayıs: Avustralya dahilî piyasasında bakır fiyatı 130 Avustralya sterli-

(1) Mining Journal Ocak 24, 1043

(2) The Metal Bulletin Şubat 20, 1943. S.10

(3) « « « Aralık 30, 1947. S. 13

nine çıkarıldı. Dünya istihsalı ihtiyacı karşılamamaktadır. Birleşik Amerika yerli bakırının libresi (dünya piyasası 23,75 -24 sent olduğu halde) hâlâ 21,50 sente satılmaktadır. Nihayet Amerika fiyatları da ithal bakır için 24 sente yükselmiştir. Amerika tunç imâli de biraz gerilemiş bulunmaktadır. Rhodesia da kömür darlığı bakır istihsalini düşürmüştür.

Haziran: İngiltere 213.000 ton rafine bakır, libresi 23 sentten satın aldı. Senenin geri kalan zamanında fiyatların yükselmeyeceği ümidiyle bütün ihtiyacını şimdiden almayı düşünmemektedir. Amerika'da bakır piyasası 21 1/2 sent olduğu halde bazı satıcılar 23 sentten aşağı vermemekte ve sebep olarak da kullandıkları ithal bakırımı 24 sentten aldıklarını ileri sürmektedirler. Amerika bakır sanayiinde yevmiyeler artırıldı. Şili bakırın libresini 10 sente mal etmektedir. Kömür darlığından Rhodesia'nın 7 aylık bakır istihsalı 23.000 ton noksan olmuştur. 15.000 ton bakır almak üzere İtalya Amerika'ya müracaat etmiştir.

Temmuz: fiyatların düşeceği tahmini üzerine İngiltere Hükümeti bakır almamakta ve dışarıdan gelen bakır serbest piyasada 21.4 sente satılmaktadır. Hükümet bakır fiyatlarını 5 sterlin indirmiş 132 sterlin olarak tesbit etmiştir.

Rhodesia'ya nakledilen yeni bir rafineri ile bu memleketin tasfiye kapasitesi artmış bulunmaktadır. Şili'de Kopriano'da kurulan rafineri Devlet eliyle işliyecek ve küçük madenlerden gelen cevherle çalışacaktır. Gayri resmî grev yüzünden Şili'nin Broden madeninde işler tamamiyle durmuştur.

Ağustos: Dünya döviz vaziyetinde güçlükler ve darlıklar mevcutken Londra maden borsasının açılmasını İngiltere Hükümeti muvafık görmemektedir. Rho-

desia'da bazı fabrikalarda yakıt olarak odun kullanılmaktadır. Avustralya istihsalının bu sene 15.000 ton noksan olacağı ve bunu Hükümetin Rhodesia'dan temin edeceği tahmin edilmektedir. Şili'de Broden grevi yatırıldı. Dünya Bakır piyasası 21,25 ilâ 21,50 senttir. Fakat fazla alış verişi yoktur. Birleşik Amerika'da Cumhurbaşkanı müstahsillere prim verilmesini reddetti. Bunun üzerine maliyeti yüksek olan madenlerin kapanacağı beklenmektedir.

Eylül: Avrupa'da artmakta olan dolar buhranının bakır piyasası üzerine tesir etmesi mümkündür. Birleşik Amerika stratejik madenleri stok yapmaya azamî ehemmiyet vermektedir. Dünya bakır piyasası sabit ve faaliyet azdır. İngiltere kış aylarında kömür buhranından endişe etmektedir.

Birleşik Amerika'da bakır istihsalını arttırmaya doğru yeni adımlar atılmaktadır. Anaconda Copper Co. Montana Butte'deki düşük tenörlü bakırları işletmek için 20.000.000 dolarlık bir projeyi tatbik mevkiine koymuştur. Plân 5 sene tatbik edilecek ve neticede günde 15.000 ton cevher kullanılıp 300 ton bakır elde edilecektir.

Magma Copper Corp. Aricona'nın San Mamel bölgesinde yapacağı işletme ile sene 60 ilâ 65.000 ton bakır elde edecektir. Projenin tatbiki 5 sene içinde ve 25.000.000 dolar sarfiyle mümkün olacaktır.

Ekim: Amerika'nın Avrupa'ya yardım suretiyle dışarıdaki dolar darlığını nispeten önlemesi ve bakır piyasasındaki buhranı hafifletme meselesi henüz halledilmiş değildir. Dünya bakır fiyatları hâlâ Newyork'ta f. a. s. 21,5 senttir ve satış bol değildir. Amerika Avrupa'ya daha az bakır vermekte ve hariçten rafine bakır alıp stok yapmaya devam etmektedir. Harp yıllarında Amerika'da

Bureau of Mines'in tetkikleri ile yeni bakır rezervleri tesbit edilmiştir, fakat umumiyetle tenörleri düşüktür. Şili Hükümeti bakır üzerindeki «fevkalâde» vergi miktarını % 20 artırmayı düşünmektedir, İngiltere'ye bakır ithali dolar darlığı yüzünden tahdit edilecektir. Yine dolar darlığı yüzünden başka memleketlerin de fazla bakır alamayışına rağmen Amerikanın stok yapmaya devam etmesi dünya piyasasında bir gerginlik yaratmaktadır.

Kasım: Dünya bakır fiyatları yükselme devam ediyor. Kanada'dan bildirildiğine göre libresi 21,625 sent olmuştur. İngiltere yılbaşından Ekime kadar Amerikan piyasası üzerinden 230.000 ton bakır almıştır. Çekoslovakya bakır almaya devam ediyor. Bunun mü-

him bir kısmının Rusya hesabına olduğu tahmin ediliyor. Alman rafinerileri kapasitelerinin çok aşağısında çalışıyorlar ve artırıma uğraşıyorlar.

Aralık: Fiyatların 21.75 sent olarak sabit kalmasından dolayı İngiltere bakır müstehlikleri satın almaya devam etmektedir. Amerika'nın Avrupa'ya yardımı meselesinin müspet bir şekilde geliştiği için diğer memleketler de sipariş vermeye başlamışlardır. Çekoslovakya oldukça büyük siparişleriyle hâlâ piyasadadır. Rhodesia'da grevler, kömür darlığı ve münakale yüzünden bakır istihsalı zaman zaman sekteye uğramıştır. Şimali Rhodesia'da Bakır Kuşağının işletilmesi hazırlıkları ilerlemektedir; bu şekilde İngiltere bütün ihtiyacını sterlin bölgesinden temin edebilecektir.

Kuzey - Güney Amerikada, Rhodesia ve Avustralya'da Bakır İstihsalı

(Metal Statistical Digest Ocak/48 S. 9)

1947	Birleşik Amerika ham	Kanada rafine	Şili ham	Peru ham	Meksika ham	Rhodesia ham	Avustralya ham
Ocak	78.256	13.263	41.697	—	4.875	21.827	460
Şubat	74.474	11.426	38.447	967	5.151	20.921	540
Mart	84.356	13.666	40.203	2.241	5.205	13.313	1.350
Nisan	88.929	16.757	40.741	2.314	5.694	21.370	820
Mayıs	91.203	18.732	41.752	1.951	5.860	19.610	1.440
Haziran	82.308	18.708	37.754	1.850	5.377	17.685	1.700
Temmuz	29.185	19.792	34.426	1.827	5.633	11.102	1.730
Ağustos	83.907	17.984	29.964	1.544	5.099	12.867	2.050
Eylül	83.675	17.663	35.351	1.610	4.604	17.322	—
Ekim	76.075	18.163	37.657	1.904	4.144	20.820	—
Kasım	71.861	17.981	—	1.761	4.557	20.752	—

Belçika Kongosunda Katanga'nın istihsalı vasatı olarak ayda 14.000 tondur.

CIVA

Sene başında Amerika civa müstahsilleri hariçten gelecek civanın piyasaya büyük bir tesir yapmayacağını, artacak ihtiyaç karşısında iyi fiyatla satacaklarını ümid ederek ellerindeki malı

tutmakta idiler. Nisan ayında piyasada civanın artması ve bazı satıcıların 86 dan 89 dolara kadar fiyat istemesine rağmen yerli müstahsiller piyasaya şişesini 85 dolardan arzetmeye başladılar. Ç)

(1) Eng. and Min. Journal, Metal and Mineral Markets Nisan 17/1947

ÇİNKO (3)

İtalya civa istihsali en fazla 1940 senesinde olmuş, beheri 76 libreden 82.600 şişe elde edilmiştir. Bundan sonra 1943 de 61.946 şişe, 1944 de 22.997 şişe, 1945 de 25.594 şişe, 1946 da 43.500 şişe elde etmişlerdir. İtalya civa sanayii elindeki stokları tamamiyle çıkarmamaktadır. Fakat İspanya madenlerinin tam verimli bir hale girmeleri daha hayli zamana mütevakıf bulunduğundan optimisdirler.

Yugoslavya İdria madenini elde ettiğindenberi istihsali artırıp daha düşük fiyatla piyasaya sürerek âzami satış temini için çalışmaktadır. (1)

Mercurio Europeo civa fiyatlarını Mayısın ilk haftasında İspanya, İtalya limanlarında 65 dolara indirmiştir. İngiltere'deki satış acentası da fiyatlarda 3,5 sterlinlik bir indirme yaparak 17,25 sterline düşürmüştür. Zürih'de yapılan bir toplantıda dünya fiyatlarını aynı seviyede tutmaya Mercurio Europeo karar vermiştir.

Sene içinde fiyatlarda olan değişiklikler aşağı doğru olmuştur. Ekim ayında Avrupa, civanın şişesini 60 dolara teklif etmiştir; gümrük ve nakliye verdikten sonra şişesi Birleşik Amerika'ya 80 dolara mal olmuştur. Esasen Birleşik Amerika'da da fiyatlar 81 ilâ 84 dolardır. (2)

Japonya'dan Birleşik Amerika'ya getirilen civanın şişesi vasati 76 dolardan tamamen satılmıştır. Piyasa düşüme devam etmiş, Kasım ayı sonunda 79-81 dolara kadar inmiştir.

(1) Eng. and Mining Journal, Metal and Mineral Markets Mayıs 1,1947, S. 11

(2) Eng. and Min. Journal, Metal and Mineral Markets Ekim 2, 1947 S. 5

Sene başında İngiltere'de çinko fiyatları 15 sterlin yükselerek tonu 70 sterlin olmuştur. Amerika'da libresi 10,875 sente satılmaktadır; stoklar azalmakta ve müstehlikler müstakbel ihtiyaçları için endişe etmektedirler. Birleşik Amerika Japonya'dan 7.608 ton çinko ithal etmiştir. Diğer taraftan İngiltere de elde edebildiği kadar çinko satın almakta devam ediyor. Bu arada Kanada'dan 12.500 ton almıştır. Ocak sonunda Amerika mecmu stoku 173.337 tondur.

Şubat: İngiltere sanayii yakıt darlığından zarar görmüştür. Fransa 1947 yılı istihsal hedefi 57.000 tondur. Çinkonun Beynelmül fiyatı 11.50 sente sabit kalıyor. Belçika kongosundan ayda 6.000 ilâ 7.000 ton çinko konsantresi Belçika'ya sevkedilmektedir. İstihsal daha fazlalaştırılacaktır. Birleşik Amerika stoku Şubat sonunda 162.461 tona düşmüştür.

Mart: Dünya çinko piyasasında nispi bir genişlik vardır. Fiyatlar 11 sente düşmüştür. Almanya'nın Rus işgal bölgesindeki Magdeburg çinko tasfiyehanesinin sökölüp Rusya'ya götürülmüş bulunduğu öğreniliyor.

Temmuz ayında İngiliz stokları 26.000 tona inmiştir. İngiltere'de kömür ve elektrik kudreti noksanlığından istihlak düşmüştür. Fiyatların düşeceği endişesiyle fazla mubayaa yapılmamaktadır. Amerika stokları Mayısta da 10.000 ton daha artmıştır. Polonya senenin ilk aylarında ayda takriben 5.500 ton çinko istihsal etmiştir.

Ağustosda dünyada dolar azlığından dolayı çinko alıcıları azalmış ve fiyatlar Amerika'nın güney doğu limanlarında f. a. s. 9,87 1/2 sente düşmüştür. Bazı ma-

(3) The Metal Bulletin, 1947 yılı bütün sayıları ve 1948 yılı ilk iki aylık sayıları.

denlerin işletilebilmesi için devlet yardımının devam ettirilmesine dair kanunun Amerika Cumhur Başkanı tarafından reddedilmesi üzerine Tri-State mntakasında bazı madenlerin kapatılması zarureti hasıl olmuştur. Bilâhare Mümessiller ve Ayan Meclislerinin kararıyle

Allan Kanunu kabul edilmiş ve madenler yeniden faaliyete geçmiştir.

Eylülde 15.000 ilâ 20.000 ton Japonya çinkosu Birleşik Amerika'da depo edilmiştir. Birleşik Amerika depo etme siyasetine devam etmektedir.

Dünya Çinko Levha İstihsali (American Bureau of Mines Statistics)

"Metal Statistical Digest Şubat 48, S. 9"

Memlekeler	Ocak-Aralık 1946	Temmuz 1947	Ağustos 1947	Eylül 1947	Ekim 1947	Kasım 1947	Ocak-Kasım 1947
Birleşik Amerika	773.307	70.028	67.857	69.100	72.700	70.700	789.357
Kanada	185.602	14.783	14.223	14.782	15.373	15.877	161.308
Meksika	53.311	4.455	4.397	4.174	4.296	4.368	48.553
Balçika	89.231	11.417	12.382	12.395	13.155	—	—
Fransa	32.764	4.349	4.482	2.681	4.632	4.657	—
İngiltere	73.194	6.149	5.660	6.292	6.763	—	—
İtalya	17.202	2.568	2.351	2.309	2.716	—	—
Norveç	34.204	3.638	3.318	3.244	3.220	3.290	34.259
Japonya	19.042	1.740	1.709	1.712	1.781	—	—
Avustralya	86.140	6.209	7.148	6.562	6.354	6.507	—
Rodezya	19.224	2.022	2.050	2.150	2.072	1.854	21.968
Polonya	—	7.000	7.100	7.000	—	—	—
Almanya (İng. böl.)	—	2.014	1.996	—	—	—	—
Hollanda	—	784	716	754	951	1.013	9.156
Yekûn	1.383.361	137.165	135.389	—	—	—	—

Demir-Çelik⁽¹⁾

Almanya :

Almanya'nın İngiliz işgal bölgesinde 1947 senesi ilk altı ayında vasatî olarak 17 yüksek fırın çalışmış ve aşağıdaki cetvelde gösterilen miktarda demir ve çelik istihsal edilmiştir.

Kartellerin kaldırılmasına devam edilmektedir. Şimalî Almanya demir çelik kontrolünü idare eden makamlar yeni üç çelik izabehanesi tesis etmiştir.

(1) Bu kısma ait malûmat (aynca gösterilenler müstesna) iron and Coal Trades Review'in bütün 1947 sayıları ile 1948 in ilk iki aylık sayılarından toplanmıştır.

Ademi merkeziyete doğru ilerlemelere, ekonomik kıymeti ve şahsiyeti bulunan şirketler kurulup tamamlanacağı kadar devam edilecektir. Haziran'da yine 100.000 mark sermayeli yeni dört şirket daha kurulmuştur. Yeni kurulan şirketler fabrikaları işletmektedir, fakat koydukları sermaye izabehanelerin kıymeti yanında kabili ihmal denecek kadar azdır. Yeni kurulan şirketlerle alâkalı üç meselenin halledilmesi lâzımdır: 1) Teknik ve ekonomik neticeler, 2) Evvelki sahipleriyle malî münasebet, 3) Sahip olmak meselesi. Sene başındanberi yeni muhasebe usulleri tatbik edilmiye başlanmıştır. Bu şekilde salahiyetli makamlar ay-

1947	Ham demir ve ferro halitaları ton	Çelik ton	Çelik döküm ton	Bessemer çeligi (1) ton
Ocak	125.671	145.035	3.486	5.420
Şubat	111.847	162.769	2.517	7.587
Mart	148.604	216.988	3.828	5.602
Nisan	151.249	212.237	4.763	5.573
Mayıs	139.645	214.351	4.766	—
Haziran	133.315	204.209	4.837	—
Yekûn	810.331	1.155.539	24.215	—

lik vaziyeti kolayca görebileceklerdir. Raporlara göre 1946 Ekiminden 1947 Martına kadar 6 ayda İngiliz mıntakasındaki fabrikalar ayda 1.145.000 sterlin kıymetinde çelik istihsal etmiş ve 442.500 sterlin zarara girmiştir. Zararın sebepleri Alman demir cevherlerinin düşük tenörlü olması, yakıt ve yiyecek noksanlığı, işçilerinin vasatı yaşlarının ileri oluşu ile ihmâl ve bakımsızlıktır.

Aşağıdaki cetveller 1947 senesinin ilk 10 ayı zarfında Almanya'nın İngiliz işgal bölgesinde istihsal edilen demir-çelik ve demir cevheri miktarlarını göstermektedir.

Demir-Çelik İstihsali

Müddet	Ham demir ve ferro halitaları ton	Çelik ve çelik dökümü ton	Hadde malâtı ton
947 nin ilk yarısı	810.331	1.183.786	855.525
Temmuz	154.368	242.287	162.437
Ağustos	171.799	268.414	162.137
Eylül	171.138	255.490	171.815
Ekim	200.745	293.136	193.125

Amerika Birleşik Devletleri :

1947 senesi için çelik istihsal kapasiteleri, 81.010.990 ton Open Hearth, 5.154.000 ton Bessemer, 5.076.240 ton elektrik fırını çelikleri olmak üzere cem'an 91.240.230 ton olarak tesbit edilmiştir. Yüksek fırın kapasitesi 1946 başın-

(1) Çelik ve çelik dökümde dahil değildir.

da 67.340 590 ton ham demir ferro halitaları iken 1947 başında 65.709.200 tona indirilmiştir. Bunun 61.674.020 tonu kok fırınlarından ham demir, 1.002.200 tonu ferro halitaları ve 32.480 tonu da odun kömürü fırınlarından ham demir olacaktır. Çelik ve ham demir kapasitesi harpten evvelki yıllara nazaran onar milyon ton artış göstermektedir. Diğer sanayi ilerlemesine ayak uyduran çelik sanayii Ocak ayında 1945 Mayısındanberi en yüksek istihsali kaydederek 7.234.187 ton çelik çıkarmıştır. Bu ayda sanayi vasatı olarak % 93,3 kapasite ile çalışmıştır. Bunun 6.560.118 tonunu % 95,3 kapasite ile Open Hearth; 384.235 tonunu % 87,7 kapasite ile Bessemer ve 289.856 tonunu % 67,2 kapasite ile elektrik fırınları istihsal etmiştir.

Senenin ilk üç ayında istihsal yüksek olarak devam edip 20.000.000 tonu geçmiştir. Kömür madenlerindeki grevler ve emniyet dahilinde çahştıralamayacağı tesbit edilen 518 Kömür Ocağının Hükümet tarafından kapatılması yüzünden Nisandan itibaren istihsalin düşmesinden endişe edilmiştir. Hükümetin çelik fiyatlarında tenzilât yapılması için yaptığı teşebbüsler müspet bir netice vermemiştir, işçi yevmiyelerine zamlar yapıldıkça bazı çelik imalâtçıları fiyatların düşeceğini değû, yükseleceğini tahmin ettiklerini bildirmişlerdir. Yalnız bir imalâtçı müşterilerine senenin son altı ayında çelik fiyatlarında bir yükselme olmayacağını bildirmiştir. Çelik için talep fazla olarak devam etmekte ve sanayi bütün siparişleri istenen müddet zarfında teslim etmek üzere kabul etmekten çekinmektedir.

Senenin ilk dört ayı çelik istihsali yeni bir sulh zamanı rekoru tesis ederek 27.992.000 tona çıkmıştır. Mart istihsali 7.307.000 ton ve Nisan istihsali de 7.049.000 tondur. Geçen sene Nisan, istihsali ise 5.860.000 tondu.

1947 Yılı ilk üç ayında demir ve çelik sanayii işçilerine ücret olarak 445.820.000 dolar ödenmiştir. Bu miktar geçen sene aynı zaman için ödenen ücretten % 44,4 fazladır.

Kömür sanayiindeki grevler yeni anlaşma ile sona ermiş, fakat anlaşma ancak işçi yevmiyelerinin artırılmasıyle mümkün olmuştur. Demir-Çelik sanayiindeki işçilere de 1 Nisandan itibaren tatbik edilmek üzere zam yapıldı.

Bu yapılan zamlar yüzünden çelik fiyatları vasatı olarak ton başına 5 ilâ 6 dolar yükselmiştir. Ham demir fiyatları ise tonda 3 ilâ 6 dolar artmıştır. Demir-Çelik imalâtçıları bu artışın zarurî olduğunu rakamlara istinadederek izah etmişlerdir. Senelik üzerinden hesap edilirse; çelik istihsal masrafları 600 milyon dolar artmıştır. Bu arada 240 milyon dolar işçi yerlerinde, 160 milyon dolar hurdada, 75 milyon dolar nakliye masraflarında, 30 milyon dolar yakıtlarda ve 90 milyon dolar da kömürde fark vardır.

Kalaylı teneke talebi gittikçe artmaktadır. Senenin son üç ayı zarfında ecnebi memleketlere 142.000.000 ton sevkedilmesi kararlaştırılmıştır. Bunun 31.151 tonu Cenubî Amerika'ya 42.925 tonu Avrupa'ya ve 36.210 tonu da diğer memleketlere ihraç edilecektir. Avrupa'da Fransa 6.300, Belçika 6.500, Danimarka 1.000, Norveç 6.000, Hollanda 9.500, İtalya 3.500, Portekiz 2.500, İsveç 3.100, İsviçre 3.100, Finlandiya 250, Romanya 25, İrlanda 400, ve Yunanistan 750 ton alacaklardır. Geri kalan kısımda da Avustralya 12.800, Yeni Zellanda 3.400, Cenubî Afrika 6.000, Yakın Şark 1.150, Türkiye 800, Filipinler 1.200, Fransız Şimalî Afrikası 3.200, Çin 1.500, Madagaskar 650, Newfoundland 100, Hindistan 1.500, Hollanda Şarkî Hindistanı 1.575, Hong - Kong 250, Cenubî Rhodesia 250 ton alacaklardır.

Çelik sanayiinde Mayıs'ta vasatı olarak 622.000 işçi kullanılmıştır ki bunun 531.600'i yevmiyecidir. Saatle ve kontratla çalışan işçiler vasatî olarak Mayıs ayında haftada 35,1 saat ve Haziranda 38,1 saat çalışmışlardır.

Haziran ayında 6.968.665 ton ve Temmuzda millî bayram tatili yüzünden 400.000 ton eksik olmak üzere 6.572.185 ton çelik istihsal edilerek 1947 senesi ilk 7 ayının istihsalî yekûnu 48.855.838 tonu bulmuştur. 1946 da aynı müddet zarfında 33 952.604 ton istihsal edilmişti.

Çelik sanayii Haziranda % 92,8 ve Temmuzda % 85 kapasite ile çalışmıştır. Ağustos başında kapasite % 94,9 a yükselmiş ve ay sonunda ise % 93,4 de kalmıştır.

Çelik sanayiinde işçi sıkıntısı olmamakla beraber diğer sanayideki grev ve anlaşmazlıklar bu sanayie de tesir etmektedir. Fırın kokunun darlığı, yüksek fırınların tamire muhtaç olanlarının artması ve hurda kalitelerinin standard altına düşmesi çelik sanayiinin senenin ilk altı ayında istihsal ettiği miktara ikinci altı ayda yetişememesi ihtimalini artırmaktadır.

1947 senesi ilk dokuz ayı çelik istihsalî yekûnu 62.611.051 tondur. Bu miktar sulh zamanı rekoru olan 1940 senesi bütün sene için yapılan istihsal (66.982.686 ton) den % 6 aşağıdır. Bu müddet zarfında çelik sanayii kapasitesinin vasatî % 91,7 si ile çalışmıştır. Geçen sene aynı müddette % 69 ile çalışılmıştı.

Amerika Hükümeti, işçi sendikaları ve demir ve çelik sanayiine dayanan diğer sanayi, çelik istihsalinin senede 20.000.000 ton artırılmasını demir-çelik sanayiinden ısrarla istemektedirler. Bu sanayi ise fırınlarda oksijen kullanıldığı için 1948 sonunda kapasitenin 2,5 milyon ton artacağını, fakat yeni tesisat kuramayacaklarını bildirmişlerdir.

Sanayiın yeni tesisattan çekinmesi mevcut kanunlara göre kurulacak tesisatın kendisini amorti etmesini gayri mümkün görmesindedir. Bunu mümkün kılmak için çeliğin tonunu 15 ilâ 20 dolar fazlaya satmanın zaruri olduğunu bildirmişlerdir.

Amerika Maliye Bakanlığı vergilerde değişiklikler yapılacağını ve kurulacak sanayiın sür'atle kendisini amorti etmesinin temin edileceğini ve bu suretle sa-

nayi inkişafının teşvik edilmiş olacağını bildirmiştir.

1947 Senesi çelik istihsali yekûnu. 84,000.000 tonu geçmiştir. Bu rakam sulh zamanı için yeni bir rekor tesis etmiştir. Bundan fazla istihsal yalnız 1942-43-44 harp senelerinde yapılmıştır. Çelik istihsali, 1944 de 89.641.575 ton ve 1946 da 66.602.706 tondur; 1947 de ise 84 984.423 tondur;

Amerika Birleşik Devletleri Ham Demir istihsali (1)

Sene	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yekûn
1901	1301	1270	1433	1408	1500	1476	1523	1496	1456	1548	1526	1416	17.355
1921	2705	2169	1788	1336	1368	1193	969	1069	1104	1396	1535	1464	18.529
1931	1920	1912	2276	2261	2233	1836	1639	1435	1309	1314	1235	1098	20.468
1941	4664	4198	4704	4334	4600	4553	4771	4791	4717	4856	4703	5012	55.903
1943	5137	4766	5314	5035	5178	4836	5023	5316	5226	5324	5096	5213	61.777
1946	2645	1184	4224	3614	2275	3682	4705	4848	4687	4815	4435	3992	45.379
1947	5071	4550	5123	4830	5081	4810	4585	4917	4801	5228	5100	5400	59.400

(1) The Iron Age Ocak 1. 1948 S. 274

Belçika .:

Ocak ayında Belçika'nın ham demir ve demir halitaları istihsali yekûnu 223.000 ton iken Şubatta 210.000 tona düşmüştü. Aynı aylarda çelik ve mecmu döküm istihsali 231.000 ve 206.000 tondur. Levha istihsali Ocakta 205.000 ton iken Şubatta 171.000 tona inmiştir.

Yakıt noksanlığı bu istihsal düşüklüğünün başlıca âmilidir. Hurda ihtiyacı da karşılanamamıştır. Martta Çelik istihsali 229.000 ton iken Nisanda 227.000 tona düşmüştür. Harp öncesi rekoru 236.000 tondur. Portekiz'le yapılan bir anlaşmaya göre Belçika Portekiz'e çelik makineler gönderecek ve mukabilinde yiyecek alacaktır.

Hollanda ile yapılan bir anlaşma gereğince Belçika metalurjik kok alacak ve mukabilinde demir ve çelik mamu-

lâtı verecektir. Kısmen bu kok, kısmen, de yerli kokun artması sayesinde demir çelik Sanayii yaz ayları için sıkıntı çekmeyecektir ve kış için de sanayiın istikbali ümit verici mahiyettedir. Mayıs çelik istihsali Nisan seviyesindedir. Haziranda Charleroi ve Briey demir cevheri ithali düşmüştür, isveç'ten ve Fransa'dan ithal edilmekte olan demir cevheri, nakil müşkülâtı yüzünden gecikmiştir.

Ham demir ve demir halitaları istihsali Nisan ayında 225.000 ton iken Mayısta 229.000 tona yükselmiştir. Mayısta 228.000 ton çelik ve 205.000 ton levha istihsal edilmiştir. Şubat-Mayıs arasında 32 yüksek fırın faaliyette bulunmuştur.

İnce levha imaline ehemmiyet verilmektedir. Kurulmakta olan tesisat tamamlanınca harpten evvelki istihsal (56.170 ton) iki misline çıkarılacaktır.

Haziranda 228.000 ton demir ve demir halitaları 332.000 çelik ve 179.000 ton levha istihsal edilmiştir. Yine 32 yüksek finn çalışmıştır. Kok ve demir cevheri temini normal vaziyettir. İnce levha darlığı devam etmektedir. Cıvata, somun ve demiryolu için lüzumlu parçalar, malzeme ve usta işçi noksanlığından az imal edilmektedir. Belçika çelik imalâtçıları», Hükümetin, ticarî muahedeler yaparken, ihracına müsaade ettikleri miktarı, imal ve sevk müddetleri hususunda sanayiden fikir almaksızın karar verdiklerinden şikâyetçidirler.

Temmuzda 235.270 ton demir, 240.720 ton çelik ve 175.510 ton levha istihsal edilmiştir. 8 Eylülde Liege muntakası demir çelik sanayii işçileri greve başlamışlardır ve istihsal durmuştur. Grev, senelik prim isteklerinden ileri gelmiştir. Hükümetle işçi mümessilleri arasında görüşme ve münakaşalara hemen başlanmıştır. 9 Eylülde demir-çelik sanayii dahilî fiyatlarda ton başına 11,5 şilin ucuzlatmayı karar altına almıştır. Haricî satışlar iyi vaziyette devam etmektedir. Polonya Belçika'ya 571.000 sterlin kıymetinde haddehane makinaları siparişi vermiştir.

Ağustosda 221.000 ton demir, 227.000 ton çelik ve 183.000 ton levha istihsal edilmiştir. Eylül istihsalleri ise sırasıyla 195.000, 205.000 ve 176.000 tondur. Ayda, vasati olarak, kullanılan metalurjik kok 1938 de 367.000 ton ve 1939 da 413.000 ton iken harpten sonra ilk defa 400.000 tonu geçerek Temmuzda 425.000 ton ve Ağustosda 416.000 ton olmuştur.

İtalya Belçika'ya 1000 vagon ve diğer demir-çelik mamulâtı sipariş etmiştir. Gelen haberlere göre Belçika demir-çelik sanayii 140.000 Alman vagonunun tamiri için bir anlaşmaya varmıştır.

Çekoslovakya :

Çekoslovakya'da 6 yüksek fırın izabehanesi, 14 Open-Hearth izabehanesi

vardır. Bu fırınların kapasitesi çok azdan 250 tona kadar değişir. 5 Bazik-Bessemer fırını ve kapasiteleri 30 tona kadar çıkan bir çok elektrik fırınlarını havi bir Bessemer izabehanesi vardır. (Çelik dökümlerde kullanılan Open-Hearth ve elektrik fırınları bu rakamlara dahil değildir). Harpten evvel ve harp içinde yüksek fırınların kapasitesi 1,7 milyon tondur. Çelik fabrikalarının mecmu kapasitesi harpten evvel 2,4 milyon ton iken 1947 de 2,6 milyon tona çıkarılmıştır. Yüksek kaliteli kok mevcuttur, fakat demir cevheri azdır ve kalitesi düşüktür. Çekoslovakya demir cevherini harpten evvel İsveç'ten almakta idi; şimdi yine oradan getirtmeye başlamıştır. Mühim miktarda Rusya'dan da almaktadır.

İstihsal edilen ham demirin % 10 u dökümhanelere, geri kalanı da çelik fabrikalarına sevk edilmektedir. Ocakta 127.240 ton demir cevheri 183.960 ton çelik istihsal edilmiştir. Şiddetli kışa rağmen bütün sanayide istihsal hızını muhafaza etmiştir. Şubatda 119.959 ton demir cevheri, 102.561 ton ham demir, 172.302 ton çelik ve 125.074 ton levha istihsal edilmiştir. Şubatda muhtelif makineler imâlî 2 yıllık programdaki hedefi geçmiştir. 1445 vagon, 19 lokomotif, 311 traktör, 903 presizyon mekanik aletler ve 18.203 elektrik motoru yapılmıştır.

Sanayi bakanı Mr. Lausmann'ın sene başında yaptığı beyanata göre demir ve çelik fiyatlarının yeniden ayarlanması zarureti vardır. Başka sanayi endeks rakamları 265 olduğu halde demir-çelik de 155 ile 140 arasındadır. Bu da çelik izabehaneierini müşkül durumda bırakmaktadır.

Martta 122.458 ton ham demir, 231.631 ton çelik ve 143.552 ton levha Nisanda ise istihsal düşerek 115.659 ton ham demir, 224.210 ton çelik ve 138.131 ton levha istihsal edilmiştir. Martta 130.187 ton demir cevheri çıkarılmışsa da

Nisanda istihsal 114,447 tona düşmüştür. Mayıs'ta ise bir miktar daha azalmış ve 108.504 ton demir cevheri istihsal edilmiştir.

Pilzen'deki Skoda fabrikalarına senede 200 lokomotif imâl edecek yeni kısım ilâve edilmiştir. Bu fabrika Danimarka'nın Skaerback'da inşa edilmekte olan enerji santrali makinelerini imâl etmek üzere bir mukavele yapmıştır.

Mayıs'ta 123.581 ton ham demir 215.464 ton çelik ve 133.751 ton hadde mamulâtı istihsal edilmiştir. Sovyet Rusya ile yapılan ticaret anlaşmalarından sonra Çekoslovakya Rusya'ya 2.052 Vagon, 12.180 motorlu vasıta, 75 lokomotif, 3.464 traktör, 9.450 ton vinç ve diğer cins makineler göndermiştir.

Haziran demir çelik istihsali Mayıs seviyesindedir. Çekoslovakya Polonya ile 5 senelik bir ticarî muahede yapmıştır. Muahede mucibince iki Hükümet birbirinin kalkınması ve inkişafı için âzami yardımda bulunacaktır, Polonya'nın sanayileşmesi tamamlandıktan sonra da birbirine rekabet etmeyip teşriki mesai edeceklerdir. Çekoslovakya Hükümet mümessillerinin Moskova'yı ziyaretinden sonra iki memleket arasında iktisadî münasebetler ve teşriki mesai artırılacaktır. Miktar ve cinsi her sene tâyin edilecek olan ham madde ve mamulâtı beş sene müddetle iki Hükümet birbirine verecektir. Rusya demir, krom, manganez cevherleri ve muhtelif kalitede çelik verecek ve mukabilinde başka şeylerle beraber lokomotif, ray ve demiryolu malzemesi, muhtelif sanayi için makine, elektrik motörleri, küçük enerji santralleri alacaktır. Çekoslovakya'nın Macaristan'la yaptığı bir muahedeye göre de birinci memleket ikinciye demir cevheri, çelik mamulât ve yakıt verecek, mukabilinde de yiyecek maddeleri alacaktır. Çekoslovakya'nın ilk altı aylık istihsali: ham demir 700.556 ton, çelik 1.140.860 ton, demir ve çelik dö-

kümleri 157.377 ton ve hadde mamulâtı ise 803.608 tondur. Bu müddet zarfında 695.921 ton demir cevheri çıkarılmıştır. Mayıs'ta demir-çelik ve diğer metal sanayii 300.000 işçi kullanılmaktadı.

Temmuzda 120.480 ton ham demir, 166.782 ton çelik 115.721 ton hadde mamulâtı istihsal edilmiş ve 102.303 ton demir cevheri çıkarılmıştır. Aynı ayda Çekoslovakya 216.763 ton demir cevheri ve 12.722 ton demir çelik hurdası ithal etmiş ve 34.064 ton demir ve çelik mamulâtı ihraç etmiştir.

Ağustos istihsalleri ise 120.939 ton ham demir, 179.368 ton çelik 20.828 ton çelik döküm 122.067 ton hadde mamulâtıyla 101.535 ton demir cevheridir.

Slovakya'nın sanayileştirilmesi süratle ilerlemektedir. Ağustos sonuna kadar 201 fabrika, Çek bölgesinden Slovakya'ya nakledilmiştir.

Eylülde 118.632 ton ham demir, 196.839 ton çelik 24.452 ton çelik döküm, 146.286 ton hadde mamulâtı ile 112.061 ton demir cevheri istihsal edilmiştir. Aynı ayda makine sanayii 814 presizyon mekanik alet, 1.242 vagon, 24 loko-notif, 542 traktör, 102,455 ziraî makineler ve 20.671 ünite elektrik motoru imâl etmiştir.

Ekimde 125.016 ton ham demir, 212,024 ton çelik, 30.627 ton çelik döküm, 153,480 ton hadde mamulâtı ve 118.668 ton demir cevheri istihsal edilmiştir. Makine sanayii rakamları takriben Eylül ayındakilerin aynıdır. Çekoslovakya'nın demiryolları genel direktörü, vagon ve lokomotiflerin ihtiyacı tamamiyle karşılamakta olduğunu bildirmiştir.

Kasımda 116,618 ton ham demir, 198.859 ton çelik, 30.470 ton demir ve çelik döküm, 148.032 ton hadde mamulâtı ve 148.032 ton demir cevheri istihsal edilmiştir.

Skoda fabrikalarının tamiri 40 milyon sterlin sarfiyle tamamlanmak üzeredir.

Aralıkta ise 120.757 ton ham demir, 190.974 ton çelik istihsal edilmiştir. Bu vaziyete göre 1947 senesinde 1.422.259 ton ham demir ve 2.285.271 ton çelik istihsal edilerek hedef geçilmiştir.

França:

Ocak ayında 404.000 ton ham demir ve ferro halitaları, 486.000 ton çelik ve 363.000 ton hadde mamulâtı istihsal edilmiştir. Şubatta ise müteakbil istihsalatlar 360.000 ton, 448.000 ton ve 324000 tondur. Şubat ayında Fransa'da mevcut 187 yüksek fırından ancak 64 ü faaliyette idi. 1939 senesinde ise 197 yüksek fırından 197 si çalışmıştır. 1945 Nisanındanberi çalışan yüksek fırınların adedi muntazaman artmıştır. O zaman mevcut 187 den ancak 16 sı faaliyette idi.

Mart ve Nisanda demir ve çelik istihsalı Ocak ayı istihsalı seviyesinde sabit olarak devam etmiştir. Bu miktar 1938 senesi aylık istihsalinin % 55 ini ifade etmektedir. Memleket ihtiyacının karşılanması için hiç değilse 1929 seviyesine çıkarılması lâzımdır ki 1947 senesi ilk aylarının vasatı, 1929 senesi aylık vasatının ancak %61 ini karşılamaktadır.

Mayısta 428.000 ton ham demir, 505.000 ton çelik ve 331.000 ton hadde mamulâtı istihsal edilmiştir. Haziran ayında demiryolu işçilerinin grevi yüzünden istihsal düşmüştür ve müteakbil rakamlar 386.000 ton, 465.000 ton ve 307.000 tondur.

Belçika-Lüksemburg ekonomik birliğiyle yapılan ticarî muahede Fransa'da memnunluk uyandırmıştır. Fransa bu memleketlere makine ve elektrik teçhizatıyla otomobil verecek ve mukabilinde inşaat malzemesi, demir-çelik ve diğer madenler alacaktır. Belçika demir ve çeliği

cenubî Amerika'ya dolar mukabilinde satmayı bu sahada rakip bir memleket olan Fransa'ya ihraç etmeye tercih ediyordu. Fransızlarda demir ve çeliğin kendi memleketlerinin imarı için kullanılacağına ve dünya pazarlarıyla bunun alâkası olmadığına Belçika heyetini ikna etmişlerdir. Fransız heyetinin bu muvafakiyeti memleketleri için çok hayırlı olmuştur.

Fransa Arjantin ile beş senelik bir ticarî muahede imzalamıştır. Buna göre Fransa presizyon aletleri, makine, kumaş ve lüks eşya verecek ve mukabilinde ziraî mahsuller ve et alacaktır.

Fransa'da bazı nevi çelikler usta işçi, elektrik kudreti ve halita noksanlığından memleket ihtiyacını karşılamamaktadır.

İlk altı ayda istihsal edilen demir cevheri miktarı aydan aya çok değişiklik göstermiştir. Ocakta 1.625.000 ton, Şubatta 1.483.000 ton, Martta 1.593.000 ton, Nisanda 1.608.000 ton, Mayısta 1.628.000 ton, Haziranda ise 1.403.000 tondur. Temmuzda 409.000 ton ham demir ve ferro halitaları, 473.000 ton çelik ve 310.000 ton hadde mamulâtı istihsal edilmiş ve 1.594 000 ton ve demir cevheri çıkarılmıştır.

Cevher istihsal ve kömür fiyatlarının artması, yükselen nakliye masrafları ve sanayideki işçi yevmiyelerine zam yapılması yüzünden demir ve çelik fiyatlarının yükselmesi zarureti hasıl olmuş ve % 5 artmıştır. Artış Eylül başından itibaren tatbik edilecektir.

Ağustos ve Eylüde 422.000 ve 435.000 ton demir ve ferro halitaları; 451.000 ve 526,000 ton çelik; 280.000 ve 373.000 ton hadde mamulâtıyla 1.514.000 ve 1.557.000 ton demir cevheri istihsal edilmiştir. Ağustosda 184 yüksek fırından 67 si çalışmıştır.

Eylülde Şarkî Fransa'da demir cevheri fiyatları % 25 artmış ve nakliye fiyatları yükselmiye devam etmiştir. İşçi yevmiyeleriyle birlikte kömür fiyatları % 60 ve hurda fiyatları da % 50 artmıştır. Halita ve hususî çelik fiyatları 7 Ekimden itibaren % 17 ilâ % 45 artmıştır, 1 Eylülde % 5 artan adî çelik fiyatları tekrar yükselecektir.

Ekimde 466.000 ton ham demir ve ferro halitaları, 568.000 ton çelik, 407.000 ton hadde mamulâtı ve 1.794.000 ton demir cevheri istihsal edilmiş ve 184 yüksek fırından 69 u faaliyette bulunmuştur. Demir-çelik sanayiinde vasatı 117.000 işçi çalışmıştır.

1947 yılı ham demir ve ferro halitaları aylık vasatı istihsali, 1938 yılı aylık vasatı olan 501.000 tondan hâlâ aşağıdadır. Fransa demir cevheri rezervi hudutsuz, yüksek fırınlar da bol ve bir taraftan da inşa edilmekte olduğuna göre düşük istihsalin yegâne sebebi kokun noksanlığıdır. Mevcut kok istihsal fırınlarını modernleştirmek, yenilerini inşa etmek ve şimdilik kok yapmaya müsait olmıyan kömürlerden kok yapmak suretiyle istihsali artırmıya âzami gayret sarfedilmektedir. Amerikan kömürü kok imaline müsait ise de fazla kükürtlü olmasından dolayı kok imalâtçıları tarafından tutulmaktadır.

. Kasım ayı istihsalleri grevler yüzünden düşüktür; 385.000 ton ham demir ve ferro halitaları, 416.000 ton çelik ve 302.000 ton hadde mamulâtiyle 1.378.000 ton demir cevheri istihsal edilmiştir.

Hindistan :

Demir-çelik sanayiinin inkişafı hususunda hükümete yol göstermek üzere Hindistan'da 1944 de Demir - çelik Heyeti kurulmuştu (1). Heyetin 1947 Sonbaharında vermiş olduğu bir rapor İngil-

(1) The iron and Coal Trades Review " Eylül, 1947 S. 561

tere'de Monthly Bulletin of British iron and Steel'de neşredilmiştir. Aşağıdaki mulûmat bu rapordan alınmıştır.

Harpten evvel ingiltere imparatorluğunda başlıca ham demir istihsal eden memleket Hindistan idi. Bu memleket aynı zamanda dünya pazarlarına da demir sevk etmekte idi. Her ne kadar Hindistan çelik müstahsili olarak dünyanın başlıca memleketlerinden birisi değilse de 1914 harbinde kurulan sanayi büyük inkişaf göstermiştir, iki harp arasında koruyucu gümrük tarifeleri sayesinde inkişaf eden sanayi son harp esnasında ehemmiyetli gelişmeler kaydetmemiştir.

İkinci Dünya harbinden sonra Hükümet sanayileşme yolunda atılan adımları kuvvetlendirmeye ve bu sahada bütün imkânları hazırlıyarak ilerlemeye karar vermiştir. Hükümet hususî teşebbüs sahiplerine yol göstermek ve projeler hazırlamakla kalmayıp vergi ve gümrük hususunda da âzami kolaylığı göstermeye başlamıştır.

1939 da Hindistan 1 3/4 milyon ton ham demir, 1 milyon ton çelik istihsal etmişti. Sanayi o zamandanberi bir hayli inkişaf etmiş ve tatbik edilmek üzere yeni proje de hazırlanmıştı. The Steel Corporation of Bengal 1939 da 7.000 ton çelik ile istihsale başlamış ve bu miktarı 1940 da 126.000 tona yükseltmiştir. Fata iron and Steel Corpn. Ltd.'in yeni kurduğu ve yıllık kapasitesi 365.000 ton olan yüksek fırınla beraber yıllık ham demir istihsali 1 1/4 milyon tona ve çelik istihsali de 1 milyon tona yetmiştir. Çelik mamulleri sanayii de büyük inkişaf göstermiştir.

Ham demir istihsali 1940-1941 de 2 milyon tonu geçmişse de 1942 de 1.800.000 tona ve 1944 de 1.400.000 tona düşmüştür. Çelik istihsali 1940 da 1.300.000 tona, 1941 de 1.400.000 tona

yükselmişse de bundan sonra aynı seviyeyi muhafaza edememiş, fakat 1939 seviyesinden de aşağı düşmemiştir.

Çelik ithalâtı harbin ilk senelerinde muntazaman azaldı. 1941 de 128.000 tona 1943 de 50000 tona düştü, 1940 da 80,000 ton çelik ihraç etmiştir. Bunun 40.000 tonu levha ve safihalardır. 1941 den sonra ihracat kabili ihmal seviyelere düşmüştür; 1945 de ancak 1200 tonu bulmuştur.

Hükümetin bu heyeti kurmaktan gâyesi Hindistan'ı demir çelik sanayiinde ihtiyacını istihlal eden bir memleket haline getirmektir. Halihazırdaki sanayi inkişafı ile istihlal bir miktar artacaktır, fakat ihtiyacı karşılamak için yeni tesislerin kurulması zaruridir. Kurulacak fabrikalar ancak 5 senede tamamlanabilecek ve tamamlandıktan iki sene sonra tam kapasite ile işleme başlayabilecektir. Gelecek 5 sene içinde (takribi olarak) Hindistan'ın çelik ihtiyacı her sene için 2,5- 3 milyon tondur. (Bu günküden 1.3 ilâ 1.8 milyon daha fazladır). Bu tahminde demiryollarının, ziraat makineleri imali sanayiinin, tersanelerin, otomobil vesair sanayi inkişafı göz önünde tutulmuştur.

Bu günkü sanayi inkişafı ile "ihtiyacın 400.000 ilâ 700.000 tonu karşılanacaksa da yıllık kapasitesi 1.000.000 ton plan yeni fabrikaların kurulması takarrür etmiştir. Bu fabrikalar 16.440.000 sterline mal olacaktır.

Yeni sanayi inkişafı nerede kurulacağı hususunda da heyet bir karara varmıştır. Şimdiki halde, büyük şehirlerde bir sanayileşme tekasüfü mevcuttur. Buna devam edildiği takdirde, büyük bir ziraat memleketi olan Hindistan'da sanayi çiftçilerden istifade edemeyecek ve bu büyük kütlelerin yaşayış standardı yükseltilemeyecektir. Onun için yeni fabrikaların ham maddeye mümkün olduğu ka-

dar yakın ve ziraat bölgesi içinde kurulması karar altına alınmıştır. Hindistan zengin demir yataklarına sahiptir. Bugün katî olarak tesbit edilmiş 3.300.000.000 ton cevher ve ayrıca muhtemel olarak da 20.000.000.000 ton cevher mevcuttur. En zengin yataklar Bihar ve Orissa'nın Demir Kuşağı denilen mıntakasında bulunmaktadır. Umumî tenor % 60 ilâ o/o 69 dur. Ayrıca orta kısımda 77.000.000 ton % 60 ilâ % 70 lik ve 200.000.000 ton % 55 ilâ 65 lik demir cevheri mevcuttur.

Demir cevheri istihsalı 1929 da 2.400.000 ton iken bundan sonraki 5-6 senede düşmüş ve 1939 da 3.200.000 ton olmuştur. 1940 da bir miktar düşmüş ise de 1942 de bu seviyeye yine yükselmiştir.

İngiltere :

Senelik miktarı 12.470.000 (1) ton nispetinde olan Ocak çelik istihsalı Martta 10.190.000 tona düşmüştür. İstihsal düşüklüğünün başlıca âmili yakıt darlığıdır. Nisan ayında istihsalde yükselme kaydedilmiş ve 12.294.000 tonu bulmuştur, İngiltere Demir ve Çelik Federasyonunun neşrettiği rakamlara göre Nisanda ham demir istihsalı de yükselmiş, fakat 1946 Nisan istihsalinden aşağıda kalmıştır. Nisanda çelik istihsalinin artırılması çelik imalinde kullanılan malzeme stokunun, bilhassa ham demirin azaltılması pahasına mümkün olmuştur. İstihsalin düşmemesi için kok ihtiyacınının tam olarak karşılanması lüzumu üzerinde Federasyon da ehemmiyetle durmuştur.

Mayıs demir ve çelik istihsalı geçen seneye nazaran daha düşük kalmış, ancak 12.684.000 ton çelik ve 7.378.000 ton ham demir istihsal edilmiştir.

(1) Bu kısımda verilen istihsal rakamları sadece o ay için değil, bu nispette istihsale devam edildiği takdirde bir senede yapılacak istihsalî gösterir.

Haziran çelik istihsali 13.206.000 ton iken Temmuzda 11.007.000 tona düşmüştür, istihsal düşüklüğünün birinci âmilî kömür darlığı ise de ikincisi yıllık izinlerdir. 1947 de izinlere ücretli olarak 6 günün daha eklenmesi izin müddetini uzatmış ve istihsal üzerindeki fena tesirini göstermekte gecikmemiştir.

Ağustosun 2 sine kadar senenin ilk 7 aylık çelik istihsali 7.040.000 tondur. Hükümetin hedef tuttuğu 12,5 milyon tonu elde etmek için geri kalan 5 ayda istihsalin 13,5 milyon ton nispetine çıkarılması zarureti vardı. Bunun için de munzam ham demir temini lâzımdı. 2 yeni yüksek fırın Ağustos başında çalışmaya başlamış, diğer 6 sınıfın da Eylül sonundan evvel faaliyete geçmesi takarrür etmişti. Bunların ikisi en son model fırınlardır. Yüksek fırınların modernleştirilmesi programında ilk adım bu fırınların inşasıyla atılmış oldu. İstihsalin artırılması tamamiyle kok ihtiyacının karşılanmasına bağlıdır.

Ağustos ortalarına doğru tatil zamanlarının sona ermesiyle istihsal yükselmeye başlamış ve ay sonunda 13,5

milyon ton nispetini geçmiştir. Bu ayın demir ve çelik istihsali Temmuz istihsalini ve geçen sene Ağustos istihsalini tecavüz etmiştir. Bu nispetin muhafazası kok ihtiyacının ve dolayısıyla ham demirin teminiyle mümkündür. Ağustosda 7.660.000 ton ham demir ve 12.178.000 ton çelik istihsal edilmiştir.

Ekim ayı çelik istihsali şimdiye kadar yapılan aylık istihsallerin en yükseğini göstererek yeni bir rekor tesis etmiştir; istihsal 14.316.000 ton nispetindedir. Ham demir istihsali ise yükselmeye devam ederek 8.352.000 tonu bulmuştur. Kâfi miktarda kok temin edemediği için ham demir sanayii ihtiyacı karşılayamamaktadır. Ham demir ve diğer madde stoklarının azlığından münakalâtın ufak bir sekteye uğramasıyla istihsalin birden bire düşmesi tehlikesi her ah mevcuttur.

1947 senesinde haftada vasati olarak istihsal ve ithal edilen demir cevheri, ham demir ve çelik tonajını 1000 er ton hesabıyla aşağıdaki cetvelde veriyoruz.:

Aylar	Demir cevheri istihsali	Kullanılan ithal cevheri	Ham demir ve Ferro halitaları istihsali	Çelik imalinde kullanılan hurda	Çelik (halitalar dahil)			Çelik stoku
					İthal	Çelik ve çelik döküm istihsali	Mamul çelik	
Ocak	218.0	127.4	150.1	144.3	4.3	239.8	196.0	1.067.5
Şubat	146.4	121.8	126.1	123.3	10.1	206.2	161.2	1.000.5
Mart	172.1	111.0	123.1	116.7	12.7	196.0	179.2	983.2
Nisan	207.9	122.1	134.2	144.9	9.3	236.4	199.8	915.4
Mayıs	213.9	124.0	141.9	149.5	12.3	243.9	197.8	871.3
Haziran	222.7	125.2	144.3	157.6	7.6	254.0	213.2	865.6
Temmuz	209.7	123.6	143.5	128.4	7.1	211.7	183.1	855.2
Ağustos	206.8	127.6	147.2	138.7	5.5	234.2	177.6	816.1
Eylül	229.2	129.6	150.1	161.5	8.0	266.1	204.8	800.4
Ekim	226.3	144.5	160.6	166.4	5.1	275.3	209.7	732.0
Kasım	—	—	165.9	—	—	272.6	—	—
Aralık	—	—	164.6	—	—	242.2	—	—

Kasım ayında ham demir istihsali yükselerek 8.617.000 tonu bulmuşsa da çelik istihsali bir miktar düşmüş ve 14.174.000 ton olmuştur. Aralık ayı Noel ve Yılbaşı tatilleri istihsalde tesirlerini göstermişlerdir. Fakat istihsal düşüklüğü geçen senenin aynı ayına nazaran daha az olmuştur. 1946 yılı Aralık ayı çelik istihsali 12.289.000 ton olduğu halde 1947 Aralık ayı istihsali 12.646.000 tondur.

Hükümetin hedef tuttuğu 12,5 milyon ton çelik istihsaline 27 Aralıkta nihayetlenen 52 haftada 12.515.000 ton istihsal ile yetişilmiştir. 3 Ocak 1948 de nihayetlenen 53 haftada ise 12.724.000 ton çelik elde edilmiştir.

1947 yılı içerisinde ilk üç ayda vasatî 93,2 yüksek fırın ikinci üç ayda 89, üçüncü üç ayda 94,7 ve dördüncü üç ayda ise 97,5 yüksek fırın çalışmıştır. Sene içerisinde 1.877.115 ton demir ve çelik mamulleri ihraç edilmiştir,

italya :

1946 ham demir istihsali tahminin çok dununda kalmıştır. Bunun sebebi de Birleşik Amerika'daki maden ve nakliye grevlerinden dolayı italya yüksek fırınlarında kullanılan kömürün gecikmesidir. Düşük istihsal 1947 yılında da devam etmiştir. Ocakta 12.000 ton, Şubatta 13.000 ton ham demir istihsal edilmiştir. Marttan sonra istihsal yükselmiye başlamıştır. Kömür evvelki aylara nazaran daha muntazam gelmiye başlamış ve daha fazla elektrik temin etmek mümkün olduğu için elektrik fırınları da işleme başlamıştır. 1947 senesinin ilk 7 ayında 300.000 ton ham demir istihsal edilmiştir.

Üç aylık bir düşüşten sonra italya çelik istihsali Martta yükselmiye başlamış, Şubata nazaran % 37 bir artış göstererek 117.000 tonu bulmuştur. Nisanda daha fazla yükselerek 140.000 ton olmuş-

tur ki 1946 senesi rekoru olan 134.000 ton Ekim istihsalini de geçmiştir. Senenin ilk 7 ayhk istihsali 900.000 tondur.

Çelik sanayiine yapılan siparişlere göre memleket ihtiyacının karşılanması pek mümkün gözüküyor, istihsalin mühim bir kısmını Devlet tarafından işletilen demir yolları çekmektedir. Bilhassa otomobil ve gemi inşaatı sanayiinin ihtiyaçları gittikçe artmaktadır. Yapılan otomobil ve vapurlar Şarkî Avrupa ve Yakın Şarkla İtalya içerisinde geniş mikyasta satılmaktadır.

İtalya demir ve çelik sanayii elektriğe istinad etmektedir. Elektrik kudretinin mühim bir kısmı da kömürle temin edildiğinden kömür en mühim unsurdur. Ayda vasatî 800.000 ilâ 1.000.000 ton kömür ithal edemediği tak'dirde sanayi durmak tehlikesi ile karşı karşıyadır. Diğer taraftan bazı şirketler su kuvvetinden istifade ederek senelik mecmu kapasitesi 1000 ilâ 1500 kilovat saat olan elektrik santralleri kurmayı tasarlamaktadır. Makine sanayii istihsalinin düşmesi lokomotif imalini azaltmakta ve devlet demiryollarının programını sekteye uğratmaktadır. Devlet demiryolları 71.428.571 sterlin değerinde lokomotif siparişi vermiş bulunmaktadır.

Memlekette işçi adedi de Eylülден Temmuz sonuna kadar 300.000 artmıştır ki bunun 100.000 i sanayi işçisidir. Temmuz sonunda İtalya'da 1.800.000 işsiz vardı.

Polonya :

Resmî bir rapora göre Polonya demir ve çelik sanayii harp esnasında gerek bombardıman gerekse Almanların dikkatsiz işletmesiyle fazla tahribata uğramıştır.

Senenin ilk iki ayında şu istihsaller yapılmıştır:

Ham demir: Ocakta 54.807 ton, Şubatta 52.790 ton; çelik: Ocakta 110.007 ton, Şubatta 92.027 ton; hadde mamulâtı: 71.340 ve 78.840 ton; döküm: 6.353 ve 5.408 ton; soğuk hadde ve çekme mamulâtı: Ocakta 2.614 ton Şubatta gayet azdır.

Yılbaşında 13 yüksek fırın, 41 Open Hearth ve 16 elektrik fırını faaliyette ve bunlarda 82.481 işçi çalışmakta idi.

1947 senesinin ilk 6 ayında Polonya demir ve çelik sanayii 384.000 ton ham demir, 755.000 ton çelik, 480.000 ton hadde mamulâtı istihsal etmiştir. Bu arada 34.085 ton boru, 55.100 ton çeşitli döküm 17.350 ton soğuk hadde mamulâtı 30.000 ton hususî mamulât ve 10.000 ton inşaat malzemesi imal edilmiştir. Kok istihsali ise 471.000 tondur. Senenin son altı ayına ait istihsal rakamları temin edilememiştir.

Gümüş⁽¹⁾

Batı yarım küresi gümüş istihsali, ufak olmakla beraber, 1940 dan beri ilk olarak bir artış göstermiştir. Bu artış da Birleşik Amerika istihsalinde olmuştur. Birleşik Amerika 1947 senesinde 33.500.000 oz. gümüş istihsal etmiştir ki 1946 yılı istihsalinden % 54 fazladır. Yarım kürenin diğer kısımlarının istihsal rakamlarında değişiklik azdır. Meksika istihsali 48.000.000 oz. , Kanada Newfoundland istihsali 12.700.000 oz. olarak tahmin edilmektedir; her iki istihsal de bir sene evvelkinden daha azdır. Bolivya istihsali 1946 ya nazaran yükselmiş ve 7.000.000 oz. u bulmuştur. Fakat Peru 12.000.000 oz. ,Merkezî Amerika 3.200.000 oz. ve diğer Güney Amerika memleketleri 3.800.000 oz. istihsal etmişlerdir ki 1946 ya nazaran daha düşüktür.

Dünya pazarlarında 1947 de mühim miktarda gümüş satılmıştır. Bunların da

(1) The Mining Journal Şubat 7.48 S.93

gümüş paraların eritilmesinden elde edilmiş bulunması ihtimali çoktur. 30.000.000 oz. un satıldığı bildirilmekle beraber devredilen miktarın bundan çok daha fazla olması ihtimali kuvvetlidir. Çin, Birleşik Amerika'ya 6.000.000 oz. gümüş satmıştır. Mühim bir kısmı Çin'e ait olarak tahmin edilen Hongkong satışları 7.000.000 oz. Hindistan'a 800.000 oz. İngiltere'ye ve 200.000 oz. Birleşik Amerika'ya olmak üzere cem'an 8.000.000 oz. dur. Rusya bu üç memlekete aşağı yukarı mütesaviyen taksim edilmek üzere 13.300.000 oz. satmıştır. 1946 da sevkedilen 3.000.000 oz. İspanya gümüşü Newyork'ta 1947 de satılmıştır. Eritilen paralardan elde edilen gümüşten başka fazla harp malzemesinden elde edilen gümüş dahi 1947 de elden çıkarılmıştır.

1947 de Birleşik Amerika gümüş istihlâki 100.000.000 oz. dur. Bu rakam sulh zamanı rekoru olan 1946 istihlâki 105.000.000 oz. dan % 5 aşağıdır. 1947 de istihlâk edilen gümüşün takriben üçte ikisi (saf ve kaplama) sofratakimlerinde kullanılmıştır. Bu sahadaki sanayi inkişafı yeni bir rekor tesis etmiştir. Gümüş mücevherat için talep çok azalmıştır.

Kalay

Ocak: ⁽²⁾ Belçika kongosu Amerikan fiyatlarını matluba muvafık bulmamaktadır. Bolivya kalayın libresine Amerika'dan 76 sent istemekte, fakat Amerika 70 sent teklif etmektedir. Bu vaziyette Bolivya müstahsilleri ihracatı durdurmuşlardır. Birleşik Amerika, Hollanda Şarkî Hind Adaları kalay istihsalinin en az % 25 ini almak üzere bir mukavele yapmıştır. Aldığı kalay mecmuu gelecek yıllar içinde 10.000 tonu bulacaktır.

İngiltere Hükümeti Malaya kalay kumpanyalarına 2.225.000 ilâ 2.250.000

(2) The Metal Bulletin, Ocak 2. 1948 S.9

sterlinlik bir kredi açmıştır. Bu kredi ile kalay madenleri islâh edilecek ve yeniden teçhiz olunacaktır.

Amerikadan bildirildiğine göre duaya kalay cevheri rezervleri, Çin'de 1.500.000 ton, Malaya'da 1.500000 ton, Hollanda Şarkî Hind Adalarında 1.000.000 ton, Siyam'da 800.000 ton, Belçika Kongo'sunda 500.000 ton, Bolivya'da 500.000 ton diğer memleketlerde de 516.000 ton olmak üzere cem'an 6 316.000 tondur.

Şubat: Hollanda Şarkî Hind Adaları ayda 1.500 ton saf kalay istihsal etmektedir. Banka ızabehaneleri odun ve kömür yokluğundan çalışmamaktadır. Antwerp'te Belçika kalayının f.o.b. tonuna 420 sterlin kadar verilmektedir. Birleşik Amerikada Bolivya anlaşması hâlâ tamamlanmamıştır İngiltere ızabehaneleri oldukça muntazam çalışmıştır,

Mart; Başkan Truman, harp dolayısıyla konulmuş kayıt ve kontrollerin 31 Martta kalkmasına rağmen Mümesiller Meclisine, kalay kontrolünün devamını teklif etmiştir. Elde edilebilecek kalayın ihtiyacı karşılamıyacağından kontrolün devamı zaruri görülüyor. Arjantin Bolivya'dan libresi 76 sentten mühim miktarda kalay almıya başlıyor. Birleşik Amerika da Bolivya'ya aynı fiyatı veriyor Bunun tesiriyle İngiltere'de fiyatlar (tonu 437 sterline) yükseliyor.

Nisan: 8 memleketin iştirakiyle (Kalay Tetkik Grubu) Brüksel'de toplandı. 1947 istihsalinin 117.000 ton, fakat istihlâkin 140.000 ilâ 150 000 olacağı tahmin ediliyor. Malaya kalay satış fiyatı 426 sterline yükseldi. Nijerya konsantresi İngiltere (içersinde bulunan saf kalayın tonuna) Nisanda f.a.s. 405 75 sterlin vermiye başlayacaktır. Amerika'da dahilî fiyatlar 80 sent olmuştur. Hollanda Şarkî Hind Adaları kalayı son dünya harbindenberi ilk defa olarak Amerika'ya gelmiştir.

Mayıs: İngiltere kalay ihtiyacını temin edebilmektedir. Fakat dünyanın gerikalan kısmında kalay darlığı vardır.

Malaya müstahsilleri makinelerin gecikmesinden, fiyatların düşüklüğünden ve grevlerden şikâyet etmektedirler. Başkan Truman kalay kontrolünün 30 Hazirandan sonra daha sıklaştırılmasını zaruri görüyor.

Haziran: Bolivya'da bu sene kalay istihsalinde maliyetlerin arttığı bildiriliyor. Başkan Truman kalay kontrolünün 30 Haziran 1949 a kadar temdit edilmesini teklif ediyor. Amerika'da İmar Yardım Şirketi Texas'daki kalay ızabehanesinin 30 Haziran 1949 a kadar hükümet tarafından işletilmesini ayandan istiyor. Malaya bazı Dredgeleri kömür yerine petrolle işliyecek hale sokup kömür darlığını nispeten önledikten sonra istihsal ve ihracatını artırmıştır.

Temmuz : (1) İlk büyük Amerikan Dredge'i Hollanda Şarkî Hindistan Adalarına çıkarıldı. Diğer birisi de yoldadır. Başkan Truman, Hükümetin Texas kalay ızabehanesini 1949 Temmuz sonuna kadar işletmesi ve kalay kontrolünün 1949 Temmuz sonuna kadar devamı hakkındaki kanunları imzaladı. Malaya, kalay fiyatlarının tesbit edilmiş bulunmasını, sanayi inkişafı için engel saymakta, dünya piyasası ile ayarlanmasını istemektedir. Maden makinelerinin hâlâ Malaya'ya gelmemiş olması istihsalin daha fazla artırılmasını gayrı mümkün kılmaktadır. İngiltere'den bildirildiğine göre Haziran sonuna kadar İngiliz İmparatorluğu kalay satışından 23 milyon dolar kazanç temin etmiştir. Birmanya istihsalı 1939 un ancak % 4 ünü bulabilmiştir.

Ağustos: Birleşik Amerika'da senenin son yarısındaki istihlâkin 36.400 ton olacağı resmî mahafil tarafından tahmin edilmektedir. Bunun 10.000 tonu ithal

(1) The Metal Bulletin Ocak 6,48 S. 10

edilecek ve 15.000 tonu da yerli izabehaneler tarafından temin edilecektir. Amerika Hollanda Şarkî Hindistan Adaları istihsalinin, evvelce yapılan anlaşmada olduğu gibi % 25 ini değil % 50 sini, libresi 80 sent üzerinden alacaktır. Malaya istihsal hedefi 1947 de 46.150 ton, 1948 de 72.800 ton ve 1949 da 73.500 tondur.

Eylül: Malaya madenlerinin ihyası işi yavaş gitmektedir. Fiyatların düşüklüğünden Malaya şikâyete devam ediyor. İsveç sterlin darlığından kalay ihtiyacını Belçika ve Hollanda'dan temin etmektedir, Hollanda italya'ya tonu 442. 5 sterlinden kalay satmıştır. Bolivya madencilerinin grevi istihsal üzerine, endişeyi mucip, bir tesir yapmamıştır. Kanada dahili fiyatları 71 den 80 sente çıkmıştır.

Ekim: Dünya stokları senenin ilk 6 ayında 23.000 ton azalarak 90.000 tona düşmüştür. İngiliz İmparatorluğu stokları, ihracatın kayıtlara tabi olması hasebiyle, azalmamıştır. Nijerya Maden Bürosundan bildirildiğine göre kalay madenleri kazanç temin edememektedir. Cevherin bir yarda küpünde 0,75 libre kasiterit bulunduğu ve makineler de bugünkü fiyatlar üzerinden alındığı müddetçe para kazanmak imkânsız görünüyor. Bolivya'da Oruro izabehanesi çalışmaya başlamıştır. Aylık kalay kapasitesi 100 ton olacaktır.

Kasım: Siyam, İngiliz İmparatorluğuna kalay madenleri için 1.250 000 sterlin veriyor, ve madenlerin islâh ve teçhizi için de ayrıca madenlere 500.000 sterlin sarfedecektir. Malaya istihsali bir miktar artmış fakat hâlâ makineler gelmemiştir. Malaya'da kalay konsantrelerindeki ihracat vergisi (Cenevre anlaşmasına göre) metal kalay seviyesine indirilmiştir.

Aralık: Amerika'da kontrolün sıkılaştırılması zarureti vardır. 1947 Temmuzundan 1948 Temmuzuna kadar Bir-

leşik Amerikanın temin ettiği ve edeceği kalay 80.000 ton fakat kontrol altında sarfedeceği kalay ise 90.700 tondur. Malaya müstahsilleri fiyatlardan ve makinelerin gelmeyişinden şikâyet ediyorlar. Sene sonunda dünya piyasasında yükselmeler oluyor. Amerika'da 80 den 94 sente, İngiltere'de % 99 lük kalay 510 sterline ve % 99.75 lik kalay 513.5 sterline yükseliyor. Malaya kalayı 504 sterline ve Nijerya konsantresi 477 sterline yükseliyor. Bolivya Birleşik Amerika'dan 1948 kalay satışları için libresine 1.107 dolar istemektedir.

K ö m ü r (1)

Amerika Birleşik Devletleri:

Illinois'da Centralia kömür ocağındaki kazada ölen 111 madenci için matem tutmak üzere 1 Nisandan 6 Nisana kadar 6 gün işlerin durdurulmasını Birleşmiş Maden Sendikaları lideri John L. Lewis 29 Martta ilân etti. O günlerde kömür işçisi işe gitmedi. Bu grevden dolayı istihsalden 8 milyon ton kaybedildiği tahmin ediliyor. 1946 yılı grevleri takriben 20 milyon ton kömür istihsalinin kaybına sebep olmuştur. (2)

Sendika 1 Nisan için yapmayı daha evvelden tasarladığı grevi bu kazayı mazeret ve fırsat bilerek (1947 Haziranı sonuna kadar Hükümete karşı yapılacak grevlerin kanunen memnu olmasına rağmen) 6 gün müddetle yapmıştır. Kömür işletenler Sendikayı mahkemeye vermiş ve Devlet Mıntaka Mahkemesi Sendikayı 3,5 milyon dolar para cezasına mahkûm etmiştir. Daha sonra davanın intikal ettiği son adli merci olan Yüksek Mahkeme 3,5 milyon doların 2,8 milyonunu kaldırarak Sendikayı

(1) Ayrıca işaret edilenlerden geri kalan malûmat iron and Coal Trades Review'in bütün 1947 sayıları ve 1948 in ilk iki aylık sayılarından toplanmıştır.

(2) Coal Age Nisan 1947, S. 129

700.000 dolar para cezasına mahkûm etmiştir. (1)

Bazı Mıntaka Sendika Liderleri emin olmıyan madenlere işçilerinin dönmiyecelerini bildirdi. Devletin madenleri kontrolü 1 Temmuz kadar devam edecektir. Madenciler Sendikası Centralia kazası ve Devletin madenlere el koyduğu tarihtenberi olan kazalar için Hükümetten tazminat dava etmeyi düşündü fakat tatbika geçemedi. Lewis Dahiliye Nazırını kazaların mes'ulü olarak itham etti. Hükümetin ve Ayan Meclisinin Tahkik Komisyonları kaza yerine gönderildi ve esaslı tahkikat yapıldı. Dahiliye Nazırı 3 Nisanda emniyet içinde çalışılmıyacağı tesbit edilen 518 kömür ocağını kapattırdı ki bu madenler Amerika Birleşik Devletleri istihsalinin % 26 sim vermekte idi. (2)

Makine yardımı ile yapılan tahkimat verimi artırmakta ve maliyeti düşürmektedir. West Virginia de Mingo County'de Gay Mining Co. nin Ben Creek No. 1 ocağında tahkimat makinesinin tatbik mevkiine konuşundan sonra bağcı ekipleri 5 den 3 e indirilmiştir. Ayrıca ayna vaziyeti de islâh edilmiş olduğundan yükleme makinelerinin beheri 40 ilâ 50 ton daha fazla yükliyebilir hale gelmiştir. Bir senede yapılan 350.000 ton istihsal üzerinden 40.000 dolar tasarruf edilmiştir. Bu ton başına 11 sent tasarruf demektir. Tonda 10-15 sent kâr ile satış yapan Birleşik Amerika kömür madenleri için bu mühim bir tasarruftur ve piyasada rekabeti kolaylaştırır. (3)

Madenciler Sendikası ile Hükümet arasındaki anlaşmazlık senenin yarısına kadar devam etmiş ve istihsal düşük olmuştur. Memleket endüstrisini durmadan sekteye uğratan grevlere bir şekil

veren (1947 İşçi ve İş Veren Münasebetleri Kanunu) veya Taft-Hartley kanunu Mümessiller Meclisinin üçte iki ekseriyetiyle kabul edilmiştir. Grev hakkını tamamilen tanıyan bu kanun keyfi ve endüstriye zarar veren grevleri kanun dışı saymakta ve iş verene tazminat dava etmek hakkını vermektedir. Sendikalarla iş verenlerin her sene mukavele yapmaları ve mukavelenin bozulması için iki ay evvelden haber verilmesini mecburi kılmaktadır.

Birleşik Amerika Hükümeti kömür ocaklarındaki Devlet kontrolünü 1 Temmuzda kaldırmıştır. İş Verenlerle İşçi Sendikası arasında mukaveleler yapılmıştır. (4)

8 Temmuzda Taşkömürü ocak sahiplerinin yarısından fazlasının iştiraki ile kömür işletenler ve Birleşmiş Maden İşçileri Sendikası arasında bir mukavele yapılmıştır, 1 Temmuz 1947 den itibaren bir sene hüküm sürecek ve taraflardan birisinin 30 gün evvel yapılan yazılı bir müracaatla feshedilebilecektir. Madencilerin Mümessilleri (işçi muktendir olduğu ve arzu ettiği zaman çalışır) maddesini koymak istemişlerse de kabul ettirememişlerdir. Mukavelenin esasları şunlardır:

1 — Emniyet talimatnamelerinde madenciler, maden işletenler ve Maden Dairesi mümessili bulunan bir heyet tarafından değişiklik yapılabilir.

2 — Madenlerde iş Hastalıkları ve Çalışamıyan İşçiye Yardım Kanunları tatbik edilecektir.

3 — İstihsal edilen kömürün tonunda 10 sent işçi sigortası ve işçiye yardım için ayrılacaktır. Bu para John. L. Lewis, Van Horn ve Philip Murry tarafından idare edilecektir.

(4) Coal Age Nisan 1947, S. 129

(1) American Mining Congress Journal Mayıs 1947, S. 61

(2) Coal Age Nisan 1947, S. 129

(3) Coal Age Nisan 1947, S. 190

4 — Yer altında çalışanlar günde sekiz saat (yarım saat yemek vakti dahil), yer üstündekiler'de 7 saat 15 dakika (yarım saat yemek vakti dahil) çalışacaklardır. Böylece yeraltında haftada 40 saat, yer üstünde haftada 36 1/4 saat çalışılacaktır. Madenci yevmiyelerine 3.05 dolar zam yapılacaktır. (1946 anlaşmasına göre çalışma günü 9 saat; ilk yedi saat için saatte birer dolar ve son iki saat için de saatte 1,5 şer dolar ki mecmuu 11 dolar yevmiye verilecektir). Böylece yevmiye 13.05 dolar olmuştur.

5 — İşçiye senede bir hafta izin verilecek ve bu müddet için 100 dolar ödenecektir. Madende bir seneden az çalışmış olanlara izin esnasında çalıştıkları müddetle mütenasip bir para ödenecektir.

6— Ocak sahipleri işçilerin Sendika aidatlarını ödiyecektir.

7 — İşçilerin kömür ihtiyacı maliyet fiyatı mukabilinde karşılanacaktır.

8 — Çıkacak anlaşmazlıklar seçilen heyet tarafından münakaşa edilecek ve neticeye bağlanacaktır.

Bu mukaveleye iştirak etmemiş bulunan diğer ocak sahipleri de bir kaç gün içinde aynı mukaveleyi imza etmişlerdir.

Antrasit madenlerinde, buna benzer bir mukavele 10 Temmuzda imzalanmıştır. Bu mukaveleye göre yevmiyelerde 1,20 dolar bir artma kabul edilmiş ve yevmiyeler yer altında günde 11,09 dolar, yer üstünde 9,40 dolar olmuştur. İctimaî Muavenet yardımı tonda 5 sentten 10 sente çıkarılmış ve yedi saat olan çalışma gününde değişiklik olmamıştır.(¹)

(1) Coal Age Ağustos 1947 S.51

Amerika Birleşik Devletleri 1947 yılı taş kömürü ve antrasit istihsalı (²)

Ay	Antrasit Ton	Taş kömürü Ton
Ocak	5.155.000	58869.000
Şubat	4.242.000	50.640.000
Mart	4.964.000	54.995.000
Nisan	4.268.000	41.120.000
Mayıs	—	55.691.000
Haziran	4.609.000	47.500.000
Temmuz	4.084.000	39.866.000
Ağustos	—	51.020.000

13 Aralık 1947 ye kadar 54.516.000 ton antrasit ve 550.455.000 ton taşkömürü istihsal edilmiştir. 1946 ya nazaran antrasit % 6.1 nispetinde düşük ve taşkömürü % 17.1 nispetinde yüksektir.

Avrupa:

16 memleketin iştirak ettiği Avrupa Ekonomi Kongresi Mahrukat Bürosunun 22 Ağustosda neşrettiği raporda Avrupa'nın kömür için daha ziyade Garbî Almanya ve Polonya'ya dayanacağı bildiriliyordu. Avrupa'ya en çok kömür ihraç eden Amerika'dan mubayaa gittikçe azalmaktadır. Çünkü döviz temini güçleşmektedir. Amerikadan ithalât 1951 e kadar sıfıra indirilecek ve bu fark Polonya ile Almanya'dan temin edilecektir, Avrupa'nın ithale mecbur olduğu 39.000 000 ton o zamana kadar Almanyanın Amerikan - İngiliz işgal bölgesinden de karşılanabilecektir. Buradan 1948 de 86.000.000 ve 1951 de 121.000.000 ton kömür istihsal edileceği tahmin edilmektedir.

Avrupa Kömür Organizasyonunun Ağustos ayı aylık istatistiğindeki umumî mülâhazalarda şu noktalara temas edilmektedir.

I — istihsal - Taş Kömürü :

Ruhr ve Aachen havzaları istihsalı Temmuzda nazaran Ağustosda artmıştır. Bu ayda 26 gün çalışılmış ve 6.166.000 ton istihsal edilmiştir. Buna göre günlük

(2) Coal Age 1947 bütün sayıları.

istihsal 237.100 tondur; Temmuzda ise 224.000 tondu.

Polonya'da Ağustos istihsalı 5.107.000 tonu bulmuştur (harpten öncekinin % 101 i) ki Temmuzdan 20.000 ton fazladır. Fransa'nın Temmuz istihsalı 3.809.000 ton olduğu halde Ağustosda 3.546.000 tona düşmüştür ki harpten öncekinin % 93 üdür. Belçika 1.827.000 ton (% 77) ve Lüksemburg 802.000 ton (% 73) nispetinde istihsal etmişlerdir.

2 — İşçi durumu;

Fransa'da işçi adedi Temmuzna nazaran azalmıştır. Yeniden 1300 sivil işe alınmış ve 1800 harp esiri serbest bırakılmıştır. İşçi mecmuu 316.000 dir ki harpten evvelkinin % 143 üdür. Fakat bunun 49.000 i harp esiridir. Bunlar çıkarıldığı zaman 267.000 kalır (harpten evvelki işçi adedinin % 121 i). Adam başına istihsal Temmuzda 931 Kg. iken Ağustosda 938 Kg. olmuş ve harpten evvelki nispetin % 74 ünü bulmuştur.

Belçika'da işçi yekûnu Temmuzna nazaran 1500 azalarak 161.000 kalmıştır. Fakat Temmuzda 16.900 harp esirine mukabil Ağustosda ancak 11.500 esir vardı. Devamsızlık Temmuzda % 14.5 den Ağustosda % 14.8 e çıkmıştır. Adam başına vardiyede istihsal Temmuz-istihsalinden bir az düşük ve 839 Kg. idi. (Harpten evvelkinin % 74 ü). Hollanda işçi adedi 37.700 dür (harpten evvelkinin % 124 ü). Hollanda madenlerinde hiç harp esiri yoktur. Devamsızlık Temmuzda % 12.2 den Ağustosda % 14.1 e yükselmiştir. Bununla beraber adam başına vardiyede istihsal artmış ve 1,630 Kg. 1 bulmuştur (harpten önceki istihsalin % 64 ü). Saar'da günde vardiyede mecmuu 40.600 ü bulmuştur ki harpten öncekinin % 91 idir. Devamsızlık Temmuzda % 13.68 den Ağustosda % 13.30 a düşmüştür. Adam başına vardiyede istihsal de Temmuzda 1.181 Kg. dan Ağustosda 1.192 Kg. 1 bulmuştur.

Almanya'nın Ruhn ve Aachen bölgelerinde günde vardiyede mecmuu yükselmeye devam ederek Temmuzda 246.200 den Ağustosda 254.500 e çıkmıştır. Devamsızlık % 18.8 den % 18.9 a yükselmiştir. Adam başına vardiyede istihsal ise Temmuzda 1.180 kilogramdan Ağustosda 1200 kilograma çıkmış ve harpten evvelki istihsalin % 58 ini bulmuştur.

3 — istihlâk:

Avrupa memleketleri Ağustosda 5.974.000 ton kömür ithal etmişlerdir (harpten evvelkinin % 87 si) ve mecmuu istihlâk de 8.300.000 tondur (harpten evvelkinin % 79 u).

Almanya :

Ruhr havzasında çalışan 300.000 i mütecaviz madenci gıda noksanlığından 3 Nisanda protesto mahiyetinde grev yapmıştır. Bunlara Aachen bölgesindeki işçiler de katılmıştır. Bu grev işlerin yavaşlatılmasından dolayı tahminen 500.000 ton kömürün kaybına sebep olmuştur.

Ruhr kömür havzasının İslahı için Birleşik Amerika'da 10 Eylülde toplanan Amerika-İngiltere heyetleri 12 nokta üzerinde uyuşmuşlardır. Vaşington ve Londra'da aynen kabul edilmesi beklenen bu maddelerin hülâsası şudur: Otorite Almanlar eline verilecek, Amerika teknik ve maddî yardımda bulunacak, lüzumlu malzeme ve makinelerin temini ile günlük istihsal 400.000 tona çıkartılacak, işçi terfi ettirilecek, Alman kömürünün fiyatı yükselecek (her ne kadar % 50 artmışsa da Avrupa'da satılan Amerika kömüründen daha ucuza gitmektedir.) İstihsal bakımından bir hayli ilerleme mevcuttur. 22 Ağustosda harp sonu günlük rekoru olarak 242,000 ton istihsal edilmiştir.

Temmuzda Alman mütahassısları tarafından 10 senelik bir kömür programı hazırlanmıştır. 1938 de İngiliz bölgesinde istihsal edilen antrasit miktarı milyon

tondur ki günde takriben 460.000 ton yapar. Taş kömürü istihsali ise senede 64.000.000 ton, (günde 215.000 ton) idi. 1 Nisan 1948 den başlayıp 31 Mart 1949 a kadar devam edecek programa göre 1 Nisan 1948 de erişilmesi lâzım gelen istihsal miktarı:

1 — Batı Almanya antrasitinde senede 165 milyon (günde 550.000) tondur. 1938 istihsalinden 28 milyon (günde 90.000) ton % 20 fazla olacaktır.

2 — Helmstadt ve Cologne sahasında taş kömürü senede 80.000.000 (günde 220.000) tondur. 1938 istihsalinden 16 milyon ton yani % 25 fazla olacaktır.

3 — Güney Almanya kömür istihsali 1938 seviyesinde kalacak taş kömürü istihsali de senede 5 200.000 ton olacaktır.

Kök istihsali 1938 de 37 milyon tondan 1958 de 47 milyon tona yükselecek yani % 27 artacaktır. Antrasit briketi 1938 de 5 milyon tondan % 60 bir artışla 1958 de 8 milyon tona çıkacaktır. Taşkömürü briketi ise 13 ilâ 14 milyon tonda kalacaktır.

Kök istihsali arttığına göre gaz istihsali de artacak ve 9.000 milyon metreküpten 12.000 milyon metreküpe çıkacaktır.

Elektrik ihtiyacı da artmış bulunaçağından 1958 e kadar muntazam 5,5 milyon kilovat veren tesis kurulacaktır. Şimdi kömürle işliyen santraller 6,5 milyon kilovat vermektedir; bunun 2 milyon kilovatı su kuvvetiyle istihsal edilmektedir. Su tesisatı o zamanın ihtiyacını da karşılayacak vaziyettedir.

İlk altı aylık antrasit ve taşkömürü istihsali ay sırasıyla 19.875.000; 18.524.000; 20.195.000; 18.658.000 ; 19.052.000 ; 19.567.000 tondur. Buna mukabil 1938 yılı aylık istihsal vasatısı ise 29.391.000 tondu.

Mayıs ve Haziran ayları için Almanya dahilinde yapılması düşünülen kömür tevziat miktarı istihsal ile karşılanamamıştır. Çünkü hesaplar günlük istihsal olarak 245.000 tona istinat etmiştir. Halbuki günlük istihsal 212.000 tondan fazla olmamıştır. Eylülü kadar geçen zamanda istihkaklarına göre kömür tevzii hakikî istihsale göre şu şekilde ayarlanmıştır.

Müttefik kuvvetleri, nakliye, balıkçılık, şeker sanayii, maden makineleri sanayii ve madencilerin mahrukat istihkakları % 100; demir çelik, diğer metaller, gıda, sun'î gübre sanayileri ve ziraat istihkakları % 90; amme ihtiyaçları % 80, diğer sanayi ihtiyaçları % 65 dir (bu rakamlar istihsal ve nakliye vaziyetine göre değiştirilebilir). Billhassa Ruhr havzasından uzak bulunan bölgelere bu kömür hisselerini yetiştirmeye azamî gayret gösterilmektedir. Günde 2.0CO ilâ 3.0CO vagon noksanlığı sevkiyalı güçleştiriyor. Kömür darlığı sun'î gübre sanayiinde sıkıntı uyandırmıştır ki bunun da ziraat üzerinde menfi tesiri olacağından korkulmaktadır. Sanayideki istihkakı kesme, kış ayları için stok hazırlama bakımından haklı görülmektedir. Kış aylarında halk kömürsüz kaldığı takdirde bir taraftan bulmaya çalışacaktır. Geçen sene trenlerden bir hayli kömür çalınmıştır, bu da sanayideki istihsalde düşüklük tevliid etmiştir.

Kömür istihsalini artırmak için bazı tedbirlere baş vurulmuştur: (1) üç ay içerisinde harpten sonra şimdiye kadar yapılmış istihsal rekoruna yetişen veya geçen ocaklardaki yeraltı işçilerine 40.000 kalorisi olan Amerikan yiyecek paketlerini tevzi etmek, (2) istihsal hedefine yetişen ve geçen ocaklarda fazla yiyecek tevzii, (3) Alman kömürünün satışından elde edilen ecnebi paralarıyla yiyecek maddeleri ve diğer ihtiyaçlar temin edip maden işçilerine tevzi etmek.

Kömür fiyatlarının % 60 nispetinde artırılması düşünülmektedir. Bu artış demir ve çelik sanayiine tesir edecek ve umumiyetle yaşayış masraflarında % 5 bir fazlalık meydana getirecektir.

Kömür istihsali 1946 da 47.8 milyon tondan 1947 de 54.71 milyon tona, briket ise 10.530 dan 11.550 ye yükselmiştir.

Avusturya :

30 Haziran 1946 ya kadar Avusturya kömür ihtiyacının tesbiti ve muhtelif kategorideki müstehliklere tevzii mütefikler tarafından yapılmıştır. Ancak bu tarihten sonra yapılan işlerden Avusturya Hükümeti mes'uldür. Harpten önce memlekette senede 6.7 milyon ton kömür istihlâk ediliyor, bunun yarısı dahilî istihsalle karşılanıyordu, 1 Temmuzdan itibaren Hükümet kömür istihsaline ehemmiyet vermiş ve istihsal harpten evvelkinin % 75 ine yükselmiştir. 1947 başındaki istihsal ise % 85 i bulmuştur.

Kışın Ruhr ve Polonya'dan kömür temini mümkün olmadığı için Avusturya'nın İngiliz işgal bölgesindeki Styria kömür havzası Viyana'nın kömür ihtiyacını karşılamaya çalışmıştır. Ocak ayı istihsalini 234.000 ton iken Şubatda 221.000 tona düşmüş, fakat Martta oldukça mühim bir artış göstererek 258.000 ton olmuştur.

Kömür istihsalini tanzim etmek ve artırmak için Avusturya Hükümeti tarafından bir şirket kurulmuştur. İsmi Madencilik Teşvik Şirketidir.

Şirketin merkez bürosu Viyana'da ve sahipleri Avusturya Cumhuriyeti ile Oesterreichische Kontrollbank olacaktır. Bu şirket, yeni açılmakta olan ve mühim istihsal yapması muhtemel bulunan ocaklar ile işlemekte olup ekserisi millileştirilmiş bulunan ocaklara maddî ve teknik yardımda bulunabilecek vaziyet-

te sermayeye sahip olacaktır. Şirket madenlerin ihtiyaçlarını (bilhassa demir, kereste ve inşaat malzemesi bakımından) tam olarak ve zamanında temin edecektir. Alpine Montangesellschaft kömür madenleri Direktörü Dr. Hugo Apfelheck şirketin Genel Direktörü olmuştur ve yanına da üç yardımcı verilmiştir. İdare Heyeti Ekonomi Bakanlığı mümessili başkanlığı altında, Münakale, Maliye, içtimâî Muavenet Bakanlıkları mümessillerinden müteşekkildir.

Nisan istihsalini 224.000 tona, Mayıs istihsalini ise 211.000 tona düşmüştür. Haziranda istihsal bir miktar yükselerek 222.000 tonu bulmuştur. Taş kömürü istihsalini geçen seneye nazaran yüksektir. Yaz aylarında istihsal düşük olmuştur. Bunun sebebi yıllık izinlerle beraber işçilerin ziraat sahasında çalışmalarıdır.

Bazı sebeplerden dolayı Madencilik Teşvik Şirketinin programı biraz gecikmekle beraber bazı ilerlemeler de yapılmıştır. Küçük ocakların birleştirilmesi hususundaki münakaşalar bir hayli ilerlemiştir. Birleştiren ocak sahiplerinin malzeme tedariki için muhtelif Hükümet müesseselerine müracaatları ve uğraşmaları işi ortadan kalkacaktır. Bütün ihtiyaçların Madencilik Teşvik Şirketine verildiğine ve verileceğine göre Şirket, ocaklara tevzi edecektir. Maden direği hususu matluba muvafık bir şekilde gitmemektedir. Münakale vaziyeti de öyledir. Vagon ve lokomotiflerin % 15-20 si tamir halindedir.

Belçika :

Ne kadar fazla gayret gösterirse göstereceğini ve işçi miktarını ne kadar artırırsa artırsın Belçika kendi kömürü ile idare edemez. Harpten evvel ihtiyacı 30 - 31 milyon ton iken bugünkü gidişle bir kaç seneye kadar yıllık ihtiyacı 40 milyon ton olacaktır. Belçika kömür rezervleri de gittikçe azalmaktadır.

Limbourg ve Borinage kömür havzalarında hâlâ mühim miktarda kömür bulunmaktadır. Fakat işlenmesi için çok derinlere inmek zarureti vardır. Borinage'de halen yer yüzünden 1300 metre aşağıda çalışılmaktadır. Belçika dışardan kömür temin etmek mecburiyetindedir. Bunu da ancak Ruhr'dan getirtebilir.

Belçika günde 114.000 ton kömürle idare edebilir, fakat günlük istihsal 1947 de 80 ilâ 83.000 tondur; bunun 20.000 tonunu da Alman harp esirleri çıkarılmaktadır.

Kömür stoku 1946 Ekim ayında bir milyon ton iken 1947 Martında 600.000 tona düşmüş, fakat Nisanda 800.000 tona çıkmıştır.

Madenciler için 5 sene içersinde 25.000 ev yapılacaktır; bu işle görevlendirilen komisyon da seçilmiştir.

Madenciler ücretlerinin artırılması için müracaatta bulunmuşlar, fakat Hükümet bütün fiyatları ve ücretleri indirmeye uğraştığını bildirmiştir. Yalnız madencilerin hususî halinin göz önünde tutulacağını vadedmiştir.

Sene başında % 10 civarında olan devamsızlık nispeti yaz aylarında % 20-30'a yükselmiş ve Eylülde % 16'ya düşmüştür.

Kömürü yer altında gaz haline çevirme tecrübesi ilk defa olarak 11 Eylülde Liege yakınında Bois di Dame madeninde yapılmıştır. Kalite itibarile düşük bulunan ve umumiyetle işletilmesi ekonomik olmayan bu kömürlerin yer altında gaz haline getirilmesi mıntaka sanayiinin faaliyette devamını mümkün kılacak ve inkişafını temin edecektir.

Gelen haberlere göre kuyudan başlayıp yine orada biten at nalı şeklinde (kömür damarı içerisinde) galeriler açılmaktadır. Galerinin en uzak noktasına yerleştirilen yangın bombası bir elektrik devresiyle satıhtan ateşlenmektedir. Ga-

lerinin bir ucundan tazyikli hava sevk edilmekte, diğer uçtan çıkan gaz kuyu yakınındaki kuvvei muharrikesi gaz olan jeneratörde kullanılmaktadır. Tahmin edilmesine göre bu şekilde enerji istihsali eskisinin ancak dörtte birine mal olacaktır.

1947 yılında Ocak ayı istihsali 2.146.000 ton, Haziranda 2.010.690 ton iken Temmuz ve Ağustosda sırasıyla 1.860.200 ve 1.827.480 tona düşmüş, Eylülde 2.006.156 ton ile biraz yükselmiş, Ekimde 2.144.000 ton ile yılbaşı istihsaline, yaklaşmıştır.

1947 yılı istihsal yekûnu 24.067.055 tondur. Senede 300 çalışma günü hesabıyla günlük istihsal vasatısı 80.557 tondur. Halbuki harpten evvel 100.000 tondur. Adam başına günlük istihsal harpten evvel 890 kg. iken 1947 vasatısı 600 kg. dir. 1946 başında madenlerde çalışan harp esiri adedi 160.000 iken 1947 sonunda esir olarak çalışan kalmamıştır. Diğer ecnebi memleketlerden gelerek Belçika kömürlerinde çalışanların adedi 1947 içinde 50.000 dir.

Çekoslovakya :

Ocak ayı kömür istihsali diğer bazı sanayide de olduğu gibi iki yıllık programda konulmuş olan prevüyü geçmiş ve 3.230.000 tonu bulmuştur. Çok şiddetli kışa rağmen Şubat kömür istihsali de prevüden aşağı düşmemiş ve 3.000.000 ton olmuştur.

Martta mecmu istihsal 3.331.000 tondur. Nisanda ise bir miktar düşüşle 3.244.000 tonu ancak bulmuştur. Mayıs bu ufak mikyastaki düşüş devam ederek 3.211.000 ton olmuştur. Kömür sanayiinde çalışan işçi adedi Mayıs başında 131.800 dür.

Haziran ayı istihsali 3.056.000 tondur. Çekoslovakya ile Polonya arasındaki ticaret anlaşma ve iktisadî yar-

dımlaşma programına göre birinci memleket ikinciden senede 1.700.000 ton kömür alacak buna mukabil çinko ve elektrik enerjisi satacaktır.

Temmuz kömür istihsali 3.139.000 tondur. Maden sanayiinde ki ihtiyacı karşılamak için dışardan işçi getirtmeye karar verilmiştir, İtalyadan getirtilecek olan 2.000 işçinin 1.400 ü açık işletmelerde geri kalan kısmı da derin madenlerde çalıştırılacaktır.

Ağustos istihsali 3.044.000 ton, Eylül istihsali 3.179.000 ton ve Ekim istihsali ise büyük bir artış ile 3.442.000 tondur. Ekim ayında Çekoslovak-Polonya Hükümetlerinin seçtiği mutahassıslardan teşekkül eden Maden Heyeti toplantısını yapmıştır. Bu toplantıda iki memleketin maden meselelerinde işbirliği temini hakkında müzakerelerde bulunmuşlardır.

Kasım ayı kömür istihsali 3.400.000 tondur. Söylendiğine göre Slovakia'nın sanayileşmesinde ilerlemeler yapılmıştır.

Fransa:

Yeni seneye oldukça iyi başlayan Fransa kömür madenciliği Ocak ayında 4.597.000 ton kömür istihsal etmiştir. Şubatı istihsal düşmüş ve 4.263.000 ton olmuştur. Mart bir yükselme kaydederek 4.624.000 tonu bulmuştur ki senenin en yüksek istihsal ayıdır, işçi darlığı devam etmektedir ve bütün sene devam edecek gibi görünüyor. Ocakların modernleştirilmesi için gelecek o:an Amerikan-makineleri de -ancak 1948 de gelmiş bulunacaktır. Bu vaziyet karşısında harp esirlerinin serbest bırakılmaları da 1943 e kalacaktır.

Mart ortasında yeraltında çalışan işçi adedi, 37.803 ü harp esiri olmak üzere, 221.600 du; halbuki yeraltının asgarî işçi ihtiyacı 245.000 idi. Fransa-İtalya anlaşmasına göre İtalya'dan gel-

mesi icabeden 13.000 işçinin ancak 5.000 i Ocak ve Şubatı geldi. Maden idaresi bu gecikme için Hükümeti kabahatli bulmakta, sebep olarak da Hükümetin italyan işçilerinin paralarının İtalya'ya gitmesini bir an evvel sağlamadığını ileri sürmektedir.

Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında istihsal sür'atle düşmeye devam etmiştir. Bu ayların istihsalleri sırasıyla 4.208.000; 3.989.000; ve 3.391.000 tondur.

Haziranda Fransa kömür ocaklarının devletleştirilmesi üzerinden bir sene geçmiş bulunuyor. Bu bir senenin zararı 25.000.000 sterlin olarak tahmin ediliyor. Kömür fiyatları artırılmıyacak, fakat yer üstündeki işçi adedi azaltılacak ve bu şekilde zarar 16.666.669 sterline düşecektir. Bu zarar Devlet bütçesinden karşılanacaktır.

Fransa kömürlerinde çalışan işçi adedi 320.000 dir. Harpten önce 200.000 civarında idi. Bu istihsal harpten evvelki istihsalin % 116 sidir. Harpten evvel vardiyede adam başına istihsal 1250 kg. iken, bu sene vasatı yeraltı için 1000 den aşağıdır. Yeraltı ve satıhta çalışanlar nazarı itibare alınınca bu rakam 600 den aşağı düşmektedir. Kömür ocakları harpten evvel 5 günlük hafta üzerinden çalışırken devamsızlık nisbeti % 12 idi; harp sonunda 6 günlük haftada gelmeyenler % 17 dir. Madencilerin yevmiyelerinin artırılması ve yaşama şartlarının ıslâhı zarureti ileri sürülmektedir. İşçi yevmiyesi 3/4 sterlindir. Bunun yükseltilmesi, prim verilmesi ve iyi gıda temini şartile işçi sendikası Mayıstan itibaren fazla istihsal vadetmiştir.

Vardiyede adam başına istihsal sene ortalarına doğru azalmıştır. İşe gelmeyenler yüzdesi artmış, Nisanda % 22 yi bulmuştur. Amerika'dan ithal edilen kömürün tonu 22 dolara mal olmaktadır. Bu kömüre linyit karıştırılarak müstehliklere, bilhassa Paris ve Bordeaux bölgelerine verilmektedir.

Bırakılan harp esirlerinin ve memleketlerine dönen Polonya'lı işçilerin yerleri doldurulmazsa senenin ilk aylarındaki istihsale bir daha yetişmek imkânsız olacaktır.

Harpten evvel kömür 153 franga mal olup 167 franga satılmakta iken bugün 1513 franga mal olup 1330 franga satılmakta ve devletleştirilmiş madenler zarar etmektedir. Bu yüksek maliyet başlıca şu sebeplere atfedilmektedir :

Verimi yüksek olmıyan harp esirleri ile acemi işçilerin kullanılması zarureti, harp süresince tamirâtı ihmal edilen alât ve edevatın tamiri, diğer yeni tesislerin zaruri olarak yapılması, yüksek makine ve malzeme fiyatları; umumiyetle memlekette pahalılık.

Lorraine havzasına yeniden ehemmiyet verilmektedir. Fransa'nın yüksek kaliteli kömür rezervi 10.000.000.000 tondur. Bunun 5.500.000.000 tonu Lorraine'dedir. Monnet plânına göre bu havzadaki istihsal artırılacaktır. 1947 de 8.000.000 ton olan istihsal 1950 de 12.000.000 ton ve 1955 de de 19.000.000 tona çıkarılacaktır.

Kömürden tasarruf için trenlerin elektrikle işletilmesi işine ehemmiyet verilmektedir. Temmuz sonuna kadar 3,531 km. lik demiryolunda trenler elektrikle çalışır hale getirilmiştir. Böylece 1.300.000 ton kömür tasarruf edilmiştir. 1950 veya 51 e kadar 5.605 km. demiryolunda trenler elektrikle işliyecek ve mecmu kömür tasarrufu 2.700.000 ton olacaktır.

Temmuz istihsalı yarım milyon tondan fazla bir artış ile 3.808.000 tona yükselmiş, fakat Ağustosda yine düşerek 3.546.000 ton olmuştur. Eylülde istihsal yükselerek 3.785.000 ton olmuş, Ekimde senenin en yüksek ayı olan Marta yaklaşarak 4.621.000 tonu bulmuştur.

Grevler yüzünden Kasım ayında kömür istihsalı 2.549.000 tona düşmüştür.

tür. Grevlerin en fazla olduğu Kasım ayının dördüncü haftasında istihsal 73.000 tondur. Vaziyetin islâhı üzerine Aralık ayı ilk haftasında istihsal 1.104.000 tona yükselmiştir ki bu suretle harpten evvelki rekora yetişmiş bulunmaktadır. Aralık ayı tam istihsalı malûm değilse de ilk hafta rakamları gözönünde tutulursa, bunun oldukça yüksek olacağı, hiç değilse 4 milyonu aşacağı tabii görülür. Bu şekilde 1947 yılı kömür istihsalı 49.000.000 tonu tecavüz etmiş bulunur ki, bu da 1946 ya göre 2.000.000 ton bir artış göstermektedir.

Hindistan :

Hindistan'da maden işçilerinin yevmiyeleri % 50 artırılmış ve yevmiyeleri çok az olan işçilere ödenmekte olan pahalılık zammı da % 250 ye çıkarılmıştır. 1946 kömür istihsalı bir artma göstermiş ise de ihtiyacı karşılamamıştır. İstihsal 29.276.893 tondur. 1945 de 28.717.046 ve 1944 de ise 25.368 829 tondur. Madenlerde alet, demir yollarında vagon noksanlığı ile grevler istihsal edilen kömürün zamanında ve tamamıyla şevkini gayri mümkün kılmıştır. Ancak 25.608.550 ton sevkedilmiştir ki, 1945 sevkiyatından 958.881 ton fazladır.

1947 yılı istihsalı 1946 dan pek fazla olmayacak gibi gözükmektedir. İlk altı ayda yapılan istihsal ay sırasına göre şu şekildedir. 2.369.000; 2.578.000; 2.445.700; 2.406.000; 2.336000; ve 2 165.000 ton olarak mecmuu 14.299.000 tondur ve 1946 istihsalinin yarısından daha azdır. Bütün sene rakamları temin edilememiştir.

İngiltere :

İngiltere'de kömürün millileştirilmesi için hazırlıklara 1946 Martında başlanmış, 1946 Temmuzunda kanunî muameleler tamamlanmış ve 1947 başından itibaren de fiilen tatbikata geçilmiştir. Millî Kömür İdaresi işe başladığı zaman elin-

de bulunan avantajların en mühimleri şunlardır.

1) 1944-45 yıllarında kömür sanayiinin ıslâhı ve tam verimli hale getirilmesi için yapılan etüd neticelerini veren Reid raporiyle Robert Foot'ın (kömür programı) isimli raporu.

2) Usta ve alelade işçi olarak memleketin en iyi işçi grupuna ve dünya madenleriyle mukayese edilebilecek kadar modern tesisatlı madenlere tevarüs etmesi.

3) İşe başlamadan evvel 3 ay müddetle yapılan hazırlık.

4) Kömür ocakları sahiplerinin istihşali artırmak ve ocakların devlete geçmesini kolaylaştırmak suretile devletle teşriki mesai edeceklerine dair 1945 Eylülünde verdikleri söz.

Bununla beraber kömür idaresi emsali daha evvel görülüp tecrübe edilmiş muazzam bir yük altına girmişti. Değişik saha ve şartlar içinde çalışan bu büyük sanayiın organizasyonu çok güç bir işdi. idare bakımından da elde bir Reid raporu mevcut değildi, idare yeni meseleler çıktıkça onları halletmek mecburiyetinde idi.

Yıl başından itibaren 50 hafta içinde 189.400.000 ton kömür istihşal edilmiştir. Noel haftası istihşali 2.245.000 ton bundan daha evvel ve sonraki yarım haftalar istihşali mecmuu da asgarî 4 milyon ton olduğuna göre 1947 senesi mecmu istihşali 196 milyon tondan bir az fazladır. Bu sene için devletin hedef olarak kabul ettiği 200 milyon tondan ancak 4 milyon ton noksandır.

Senenin son altı ayında yüksek fırınlara sevkedilen kok miktarı haftada 160.000 tondan 190.000 tona çıkarılmıştır. Bu, son yirmibeş senenin en yüksek rakamıdır. 1948 de daha artırılarak haftada 200.000 ton gönderilebilecektir.

1947 yılı istihşali artışının sebeplerini şu şekilde hülâsa edebiliriz:

(1) Makine ve işletme bakımından İslâhat, (2) işçi miktarının artması, (3) kömür işçi ve idarecilerinde moralin yükselmesi ve bu yüzden işe gelmemenin azalması.

1 — Mevcut 36 Meco Moore makinesine 1947 senesinde 25 yeni makine ilâvesile 61 adedi birlikde kullanılmıştır. Maden makineleri imalinin süratlendirilmesi ile 1947 yılı içinde 800 kömür kesme makinesi, (1946 senesinde 677 adet idi), 2.900 kömür nakliye tesisatı (1946 da 1982) ve 46,892 kömür nakil arabaları yapılmıştır. Bütün sene içinde 9 milyon kadem kömür nakliye kayışı (46 da 8 milyonda) ocaklara sevkedilmiştir. Sene içinde 77 dizel lokomotif ocaklara sevkedilmiştir (46 da 28 idi). Fluoresan aydınlatma "tertibatı Kont de Chislet ocağında tecrübe edilmiştir. İyi neticeler alındığından diğer madenlere de tatbik edilecektir. Çürük ve işletilmesi tehlikeli olan ocaklar kapatılıp bunlardaki makine ve işçiler diğerlerine nakledilmiştir.

2 — Sene başından Ağustos'a kadar işçi miktarı artmaya devam etmiş, bundan sonra sabit kalmıştır. Yıl başında 692,000 olan işçi adedi Nisan başlarında 708.070 Mayıs'ta 710.000 ve Ağustos'ta 719.000 olmuştur. Aralık ayında yine 719.000 idi. Bütün sene içinde sanayie 90,000 gönüllü işçi gelmiştir. 1948 de Avrupa'dan yeni 30.000 işçi gelecek ve bunlara madencilik öğretildikten sonra istihşalde yerlerini alacaklardır. Halihazırda ocaklarda 6.000 Polonya'lı çalışmaktadır. Muhtelif merkezlerde gençlerin madencilik tahsil edebilmeleri için bina ve tesisat inşa edilmiştir.

3 — Haftada beş gün çalışma, ücretli tatil ve yevmiyelerin artırılması işçiyi işine bağlamış, itimadı artırmış ve devamsızlığı azaltmıştır. Bu sebepler tabii olarak işçi miktarının artmasına da âmil olmuştur.

4 — Beş günlük hafta anlaşması Nisan 18 de imzalanıp Mayıs 5 de tatbik başlanmıştır. Bu anlaşmaya göre haftanın 5 gününde yer altı işçisi günde 7 1/2 saatten 37 1/2 saat (eskiden 45 saat) yer üstünde çalışanlar da haftanın 5 gününde günde 8 1/2 saatten 42 1/2 saat (eskiden 48 saat) çalışmaya başlamışlardır. Yemek paydosları bu zamana dahil değildir. Devamsızlık göstermeyen ve işinde verimli bir şekilde çalışan işçiler bu çalışma müddetinin azaltılmasından mütevellit ücret noksanlığını prim almak suretile telâfi edeceklerdir, işçi tam günlük işi yapmaya mecburdur. Bunu yapmayanlar primden mahrum olurlar.

Bu şekilde işi durdurma ve grev hadiseleri primden mahrumiyeti icabettiriyor, Buna rağmen sanayide inkılal olmuştur, (1)

Bunlardan iki misal aşağıda zikredilmiştir :

1) 5 Mayıs (5 günlük hafta sisteminin tatbik edildiği ilk gün) Durham'da 18 ocak kapanmış ve diğer üçünün istihsali azalmıştır. Buna makinecilerin gayri resmî grevleri sebebiyet vermiştir. Bu mesele hükümet ve İşçiler Sendikası tarafından fena karşılanmıştır. Sendika hiç değilse bazı ocaklarda istihsalin tamamıyla-durmaması için yedek makinecilerle işin devamına âzami gayret göstermiştir,

2) Yorkshire'de Grime Thorpe ocağında 5 hafta süren grev 15 Eylülde sona ermiştir. Bütün işçiler ve kendi yardımcıları 5 günlük haftadan istifade ettikleri halde şef poryonlar faydalanmadıkları için işlerini bırakmışlardır. Diğer 54 ocakta bulunan tahminen 40.000 kişi de sempati grevi yapmışlardır. Millî Kömür İdaresinin meseleyi kendileriyle müzakereye başlayacağına dair verdiği temi-

nat üzerine tekrar işlerine dönmüşlerdir. Bu grevden doğan zarar 600.000 ton olarak tahmin edilmektedir.

Ağustos 6 da Başbakan Mümessiller Meclisinde, kömür buhranını önlemek için günde yarım saat fazla çalışma usulünü tatbik etmeyi düşündüklerini bildirdi. Cumartesi günleri çalışma ve diğer bazı haller düşünülmüşse de en muvafık olarak bu bulunmuştur. Umumiyetle tatil ayları olduğu için Temmuz ve Ağustosda istihsal düşüklük gösterir ve tedbirin de o zamana kadar düşünülmüş bulunması lâzımdır. Yakıt Bakanının 6 Kasımda bildirdiğine göre İngiltere kömürünün % 66 sini istihsal eden ocaklarda çalışan işçinin % 21 i gönüllü olarak iki haftada bir Cumartesi ve % 10 u da her Cumartesi çalışmayı vadedmişlerdir. Günde yarım saat fazla çalışma 18 Nisan 1948 e kadar devam edecektir. Bu tarihten evvel verimde düşüklük görüldüğü takdirde mntakadaki Sendika mümessillerine malûmat verilerek bu usûl kaldırılacaktır.

Ücretli İzin Anlaşmasınının 1947 de devam etmesine Millî Uzlaşma Heyeti 28 Nisanda karar vermiştir. Bu izin esnasında 21 veya daha yaşlı olan erkekler 6,9 sterlin; 21 den küçük 18 den büyük erkekler 4,8 sterlin ve 18 den daha küçük olanlar da 3,6 sterlin alacaklardır. Kadınlarda ise 21 ve daha yaşlı olanlar da 4,8 sterlin ve 21 den küçük olanlar da 3,6 sterlin alacaklardır. Senede 6 gün dinî bayramlar ve yılbaşında da her gün için yıllık izin ücretinin 1/6 sı verilecektir. Bu günlerde çalışanlar ise bu yevmiyeye ilâveten o günkü normal yevmiyelerini de alacaklardır.

Ekim başında Madenciler Sendikası yevmiyelerin artması için müracaatta bulunmuş, Kasım başından itibaren tatbik edilmek üzere 14 Kasımda bir anlaşma yapılmıştır. Buna göre 21 den yukarı yeraltı işçilerine günde 2,5 şilin

(1) Coal Age Ha7İran 1947, S. 16

ve yer üstündekilere 1,6 şilin zam verilerek asgarî yevmiyeler 19,85 şilin ve 18,2 şilin alacak, daha küçük yaştakilerden yer altındakiler % 15 ve üsttekiler % 11 zam alacaklardır. Maden işçisi vasati yevmiyesi 1,3 sterlidir. Harpten evvelki vaziyete göre yevmiyeler % 140 artmış, fakat maden işçisinden gayri olan işçilerde ise ancak % 54 fark etmiştir.

Birleşmiş Antrasit Ocakları Direktörü bir beyanatında, beş günlük hafta, ücretli izin ve tatiller, fazla mesai ve yevmiyelerin artırılması yüzünden ton başına 5.5 şilinlik bir artma husule geldiğini ve satılabilir kömür maliyetinde ise senede 40 ilâ 50 milyon sterlinlik bir artış olduğunu söylemiş ve şöylece devam etmiştir: "Kömür sanayiinin millileştirilmesinden doğan fena neticelerin mesuliyeti Millî Kömür idaresinden ziyade yıllardanberi millileştirmenin propagandasını yapan, bunun bilhassa

madencilere getireceği iyiliklerden bahsedilen sosyalistlere racidir.

"Yapılan birçok mübalâğalı vaidlerden hiç değilse bir kısmını yerine getirmek ve madencileri tatmin etmek gayretile nispetsiz şekilde yevmiyeler yükseldi, çalışma müddetleri azaldı ve kendilerine bazı avantajlar temin edildi. Bunun neticesi olarak kömür darlığı halâ hakim vaziyettedir. Kömür fiyatları da dünya piyasasında rekabete girmeyecek hale gelmiştir. Hayatyeti için girdiği, tarihinin en buhranlı mücadelesinden muzafferane çıkmasını temin edebilecek bu yegâne ham maddeden İngiltere mahrum edilmiş bulunuyor. Siyasetin ticaret hayatına sokulmasına müsaade edildiği ve kabiliyetsiz kimselere meçhul sebepler yüzünden iş bulunduğu bu alemde, çok mühim olan kömür sanayiinin memleket kalkınmasındaki rolünü tam olarak oynayacağından şahsen çok şüphe etmekteyim."

1939 senesindenberi İngiltere kömür istihsalı tstatistikisi

Sene	Ocaklarda kayıtlı işçi adedi vasatısı	Mecmu istihsalı		İşçi başına istihsal Ton	İşçi başına günlük istihsal vasatısı		Haftada çalışılan gün adedi	Devamsızlık (Bütün işçiler %)
		Yeraltı işletmesi Milyon Ton	Açık işletme Milyon Ton		Aynada Ton	Bütün işçiler Ton		
1939	766,300	231,3	—	301,9	3,00	1,14	5,15	6,94
1940	749,200	224,3	—	299,4	2,97	1,10	5,27	8,27
1941	697,600	206,3	—	295,8	2,91	1,07	5,37	9,03
1942	709,300	203,6	1,3	287,1	2,75	1,05	5,34	10,39
1943	707,800	194,5	4,4	274,8	2,70	1,03	5,12	12,43
1944	710,200	184,1	8,6	259,2	2,70	1,00	4,91	13,62
1945	708,900	174,7	8,1	246,4	2,76	1,00	4,73	16,31
1946	697,000	180,5	8,8	259,0	2,85	1,03	4,84	15,95
1947.	711,300	176,5	9,6	—	—	1,07	4,60	12,40
6/12'ye kadar								

Devamsızlıktan başka sebeplerle istihalden vaki kayıplar tahmini istatistiki:
(000 ilâvesiyle)

Sene	Kabul edilmiş bayramlar	Grev vesair anlaşmazlıklar	Satış olması	Kazalar ve tamirat	Demiryolu nakliye müşkülâtı	Diğer sebepler	Mecmu
1938	9.956,8	949,1	31.384,8	1.441,8	?	1.387,4	45.113,5
1939	10.929,1	676,5	16.420,0	1.089,4	?	3.180,3	32.295,3
1940	5.498,5	500,6	6.910,1	1.419,8	4.768,1	1.895,8	20.552,4
1941	7.353,6	341,9	681,3	1.229,2	1.229,2	1.265,6	12.037,8
1942	7.511,2	893,2	—	701,1	12,5	656,6	9.714,6
1943	7.617,1	1.090,5	—	1.322,3	500,8	190,3	10.721,2
1944	8.493,6	3.001,7	—	1.603,8	987,9	435,5	14.122,5
1945	12.404,0	956,6	—	2.022,7	671,4	473,7	16.474,4
1946	9.286,1	770,1	—	1.881,1	350,7	220,5	12.507,5
1947	7.505,4	1.639,1	—	1.144,1	219,4	866,5	11.374,5

İtalya :

1947 yılından sanayie ait malzeme ithalâtı için 179,602.750 sterlin tahsis edilmiştir; bunun 50 539.000 sterlini sulp halinde yakıt için ayrılmıştır.

Dahilî kömür istihali 1.800.000 ton olduğuna ve 10.269.000 ton da ithal edileceğine göre memlekette 12 069.000 ton kömür istihlâk edilecek demektir. 1938 istihlâki 14 milyon tondur. Kömürün mühim bir kısmı Birleşik Amerika'dan ithal edilmek mecburiyetinde kalmış; ilâveten nakliye masrafı için 7.5-10.000.000 sterlin ödenmiştir.

Martta Demir - Çelik sanayii için 34.700 ton ithal edilmiş ve 2.556 ton da yerli kömür verilmiştir. Bu sanayi Mayıs'ta 48.600 ton kömür istihlâk etmiştir. Elektrik kudret membalarının artırılması ve kömür ithalinin mümkün olması memlekette fazla darlık çekilmemiştir.

Her ne kadar Mayıs ayında ümit edilen 810.000 tondan fazla (870.000 ton) kömür ithal edilmiş ise de mevcut stokun 338.000 ton olması dolayısıyla Haziranda müstehlike vadedilen miktar verilememiş, ancak 200.000 ton verilmiştir.

Avrupa Kömür Organizasyonu İtalya'ya Temmuz, Ağustos ve Eylül ayları içinde Birleşik Amerika'dan 1.871.000 ton; Ruhr'dan 348.000 ton; Polonya'dan 15,500 ton vadedmişti. İtalya Hükümetinin yaptığı hususî anlaşmalarla Belçika'dan 188.000 ton, Fransa'dan 20.000 ton, Polonya'dan 150.000 ton ve Türkiye'den 3.000 ton olmak üzere cem'an 2.638.200 ton kömür temin etmiştir. Bu üç ay için beher aya 880.000 ton isabet etmesi gerekirken, Birleşik Amerika'nın daha fazla kömür vermesi her ay 900.000 ilâ 1.000.000 ton arasında kömür tevziini mümkün kılmıştır.

Amerika'ya hiçbir şey ihraç edemiyen İtalya, Amerikan kömürünün karşılığını İngiltere'deki kredisinden temin ediyordu. Fakat sterlinin dolar yerine geçmemesi yüzünden İtalya müşkül vaziyette kalmış ve ihtiyacını Ruhr'dan temine uğraşmıştır. Avrupa'ya ihracat yapması dolayısıyla Ruhr kömürünü ödemek İtalya için daha kolaydır.

Eylül ithali 900.000 tondan aşağı olmuştur, güçlük yukarıda bahsedilen dolar yokluğundandır.

Japonya : (1)

Japonya Hükümeti, madencilği ilerletmek ve 1947 de istihsal etmek istedikleri 30.000.000 ton kömürü çıkarabilmek için, maden sahiplerine İmar Bankasından 1 milyar yen borç vermeyi karar altına almıştır. Müttefikler baş komutanı da bu kararı onaylamıştır. Bu para yeni ocakların açılmasına, yeni makinelerin satın alınmasına ve harp esnasında harap olan madenlerin tamir ve ihyasına sarfedilecektir.

Temmuza kadar vasati olarak yapılan aylık istihsal 2.120.000 tona çıkarılmadıkça 4.600.000 ton bir açık kalacaktır ki Japonya'nın iktisadî kalkınmasını sekteye uğratacaktır. Harpten beri yapılan istihsal 1929 dan bu tarafa yapılan istihsalin en düşüğüdür. Bunun sebebi de madenlerde fena çalışma şartları, malzeme ve alet noksanlığı, tecrübesiz madenciler, ve maden sahiplerinin alâkasızlığıdır.

Harp esnasında madenlerin istikbali hiç düşünülmiyerek her ne pahasına olursa olsun kömür çıkarılmıştır. İşçilerin yandan fazlası Kora ve Çin'li esir ve kölelerdi. Bunların yerine Japon'ların geçmesi mecburiyeti kondu. Japonların işe sevk ve yerleştirilmeleri çok yavaş olmuştur. İşçi başına aylık istihsal 5,5 tondur.

Bu ve buna benzer diğer meselelerle karşılaşan maden sahipleri, ocakları imar için fazla bir arzu göstermemişlerdir. Gelecek altı ay içinde vaziyette salâh görmediği takdirde Japon Hükümetinin <kömürü sıkı kontrol> siyasetinden kömür sanayiini millileştirmeye geçeceği tahmin ediliyor.

Bu seneki istihsal beklenen 30.000.000 dan 2.500.000 aşağı olmuştur (2). Mal-

(1) Coal Age Eylül 1047 S. 138

(2) Coal Age Aral.k 1947 S. 156

zeme, yiyecek, alet ve edevatın madenlere bol bol gönderildiği ve yapılan evlerle yaşama şartlarının azamî şekilde ıslâh edildiği halde, istihsalin düşük olmasının kabahatim, Müttefik Devletler İşgal Makamları, işçileri menfi şekilde propaganda ile tembelliğe sevkeden "parazitlere,, atfetmektedirler.

Polonya (3)

Polonya Hükümeti kömür ocaklarındaki alet ve edavatın modernleştirilmesi için ocak sahiplerine 2.250.000 sterlinlik bir ikrazda bulunmayı karar altına almıştır. Gdynia ve Gdansk limanlarında kömür yüklenmesi ıslâh edilecektir.

Ocak ayı istihsal yekûnu 4.548.000 tondur. Bütün Polonya ocakları vasatide adam başına vardiyede 1.081 kg., Silezya ocaklarında 1.137 kg. , Chorożow ocaklarında da 1,297 kg. dir. Bu 1945 e nazaran mühim bir artış gösterir. 1938 de 1.535 kg. olan bir vardiyede adam başına istihsal muntazaman düşmüş 1944 de 1.210 kg. olmuş ve 1945 de de 938 kg. ile en aşağı seviyeye düşmüştür. Buna sebep harp ve Alman işgalidir. Köle olarak ve kâfi derecede gıda almadan çalışan işçi, kuvvetten düşmüştür. 1945 de ocaklar hercümerc içinde idi. Geri çekilen Almanlar ocakları tahrip etmiş ve su dolmasına sebep olmuştur. Polonya kömür sanayiinde diğer bir güçlük de işçilerin vasatî yaşının ileri oluşudur. İşçilerin % 10 dan fazlası tekaütlük yaşına gelmiştir. % 20 si eski Alman harp esirleridir; bunların ve ocaklarda çalışan kadınların verimleri düşüktür. Tahminlere göre bugün çalışan işçinin üçte biri değiştirilmelidir. Polonya'da işsizlik de mevcut olmadığına göre lüzumlu olan 75.000 işçiyi bulmak gayet güçtür.

(3) İron and Coal Trades'in 1947 sayılan European Coal Organization Bültenleri

Şubat istihsali şiddetli kış yüzünden 4.137.000 tona düşmüştür. Martta istih-sal 4.793.000 tona yükselmiş ve Nisan-da 4.650.000 ton olmuştur. Madencilerin ve madenlerde çalışan diğer personelin bu gayretlerini takdir eden Polonya Hükümeti Ekonomi Heyeti bunlara prim olarak tevzi edilmek üzere 250.000 ster-lin vermiştir.

Fransa'dan dönen bir kaç bin Po-lonyalı madencinin maden havzalarına yerleştirilmesi lüzumu esasen mevcut olan mesken buhranını artırmaktadır. Madenciler için yeniden bir kaç bin eve ihtiyaç vardır. Kömür Sanayii Merkezî Administrasyonu 1947 yılı programını tesbit etmişti. Buna göre 2.800.000 ev tamir edilecek, 1 500 yeni ev yapılacak, 8.000 modern tesisatlı portatif ev ithal edilecek ve bunlar kömür havzalarına kurulacaktır. Merkezî Administrasyon bu plâni tatbik mevkiine koyabilmek için hükümetten 5.000.000 sterlinlik bir kredi temin etmiştir.

Mayıs ve Haziran istihsalleri 4.457.000 ve 4.581.000 tondur. Mayıs sonunda alınan bir rapora göre Polonyalı 10.300 madenci ve 550 maden mühendisi mem-leketlerine dönmek üzere hükümete mü-racaat etmişlerdir. Bunlardan 7.700 ü Fransa'dan, 1.300 ü Belçika'dan, 1.000 i Almanyanın İngiliz işgal bölgesinden, ve 300 ü de Romanyadan'dır. Mayıs ortalarında işçiler parti parti memleket-lerine dönmiye başlamışlardır.

Aşağı Silezya'daki kömür yatakları-nın rezervi 350.000 000 ton olarak tah-min edilmektedir. Burası Zori'deki aşağı Silezya Kömür idaresi tarafından işletil-mektedir. Burada 20 ocak ve 3 briket fabrikası vardır. Bazı ocaklarda % 80 hattâ % 90 nispetine çıkmış olan harp tahribatına rağmen 8 ocak ile briket fabrikası Nisan başında işleme başla-mıştır. Bu sene içinde diğer 5 ocak işle-miye başlayacaktır.

Bugünkü Avrupa'nın mühim mesele-lerinden birisi; Polonya'nın istihsalinde, dahilî nakliyat ve yükleme limanlarında bir sakatlık oluncuya kadar, kömür ihra-catını daha ne kadar artırabileceğidir. Polonya bugün yaşaması için kömüre, İngiltere'den fazla, dayanmaktadır. Ruhr havzasının sukutu, Belçika ve Fransa kömür ocaklarında istihsalin düşmesi ve fiyatların artması, zengin kömür havza-larını eline geçirmesi, Avrupa'nın yeni-den imarında ve dünya ekonomisinde Polonya'yı mühim bir rol oynıyabilecek vaziyete getirmiştir.

Harp sonunda limanlar emsali görül-memiş bir şekilde harap vaziyette idi. Tamirat yapılmış, yeni tesisat kurulmuş, dahilî sanayie ve harice malzeme sipa-rişleri verilmiştir.

Polonya'yı tetkik eden milletlerarası banka mütehasısları bu emsali görül-memiş başarıyı hayretle karşılamışlardır. Polonya Hükümetinin istediği 80.000.000 dolar Beynelmillel Bankadan verilecek olursa (ki bunun mühim bir kısmı kömür sanayiine sarfedilecektir) 1948 yılı için tasavvur edilen 80.000.000 ton kömür istihsalini belki de tecavüz edecektir.

Mikolova'daki kömür istikşafı 60 metre ile 1.000 metre arasında 4 damar tesbit etmiştir. En üsttekinin kalınlığı 3 metredir. Burada ekonomik olarak işleti-lebilecek kömür rezervi 700.000.000 ola-rak tahmin edilmektedir. 2 ocak açıl-mıştır; birisi günde 8.000 ton olmak üzere yakında, diğerleri de birkaç ay içinde istihsale başlayacaktır. Buraya Hükümet 1.850.000 sterlin sarfetmiştir.

Polonya'nın ikinci Dünya Harbin-den sonra tekrar eline geçirdiği arazi-deki yeraltı servetlerinin en mühimi kö-mürdür. Yukarı Silezya kömür rezervi 10.000.000 ton tahmin edilmektedir. İlk 6 ayda 29.617.000 ton kömür istihsal edilmiştir. Adam başına bir vardiyede istihsal 1.070 kilogramdır. Temmuz,

Ağustos ve Eylül ayları istihalleri sırasıyla 5.087.000, 5.107.000, 5.361.000 tondur. Vardiyede adam başına istihsal 1.194 kg. dir. Ekim ve Kasım ayları istihalleri de 5.761.000 ve 5.421.000 tondur. Vardiye adam başına istihsal 1.200 kg. dir. Son ay rakamı elde olmamakla beraber 5.000.000 dan fazla olduğu tahmin edilebilir. Bu şekilde Polonya hedefi birkaç milyon ton geçmiş ve en az 20.000.000 ton ihraç etmiştir.

Rusya: (1)

Garp Bölgesi Kömür Sanayii Bakanının bildirdiğine göre Almanların geri çekilmesinden sonra Donbas kömür madenlerinden 500.000.000 m³ su pompalanmıştır. 150.000.000 m³ de pompalanacaktır.

Toplanan yeraltı suları 70 km.² sahada ve 10 metre derinliğinde bir göl teşkil edecek miktarda idi. Bunun boşaltılması pek mümkün görülüyor, bir çok seneler geçeceği zannediliyordu. Sovyet madencilerinin âzami gayretiyle bu iş çok kısa bir zamanda başarılmış ve Birinci Cihan Harbinde Almanların tahrip ettiği şimali Fransa kömür ocaklarından daha sür'atle boşaltılmış bulunduğu işaret edilmiştir.

Nazilerin tahrip ettiği ocakların % 70 inin suyu Nisan 1947 ye kadar boşaltılmıştır. Donbas'ta kurulan pompalama tesisatı saatte 120.000 m³ su boşaltacak kapasitededir.

Kömür Bakanlığı 1948 de kalan kısmın da pompalanacağını bildirmektedir. Her ne kadar bu kısımdaki su, miktar itibariyle, daha azsa da iş bakımından çok daha güçtür. Şimdiye kadar çalışma ve tesisat az tahribata maruz sahalarda teksif edilmiştir.

Kömür istihali makine proje müsbakasına 60 kişi iştirak etmiştir. Bunlar-

(1) Coal Age« Nisan 1947 S. 166

dan birisinin icat etmiş bulunduğu makine, kömürü kesiyor, eziyor ve yüklüyordu. 30 işçinin yerini alacağı söylenen bu makinenin imaline hemen başlanacak ve 1950 de 300 tanesi madenlerde çalıştırılmaya başlanacaktır. (2)

Kutznetzk havzasının harp sonu imar ve ihyası yeni beş senelik programa göre yürüyememektedir. 1946 istihali 27.965.000 ton (mukarrer miktarın % 96,4 ü) olduğu halde 1947 de daha geri kalmaktadır. Buna sebep işçinin fena organize edilmesi, işçi yevmiyelerinin azlığı, yetişmiş mühendis ve teknisyen noksanlığı ve işletmelerin iyi yürütülememesi ile münakale imkânsızlığıdır. 1950 de bu havzadan 42.000.000 ton kömür çıkarılması lâzımdır ve buna gayret edilmektedir. Madenci, teknisyen ve mühendis yetiştirmek için âzami gayret sarfediliyor. Bu havzada bazı madenler % 100 makineleştirilmiştir ve diğerleri de bu yola doğru gitmektedir. Kömürün kalınlığı 6 ilâ 7 metredir. Bazı yerlerde ise 15 - 20 metreyi buluyor. Kalitesi en yüksek nevidendir. % 0,3 - 0,6 kükürt ve % 4-12 kül ihtiva eder. (3)

Yeni icat edilen infilâka mukavim elektrik lâmbalarının kömür ocaklarında kullanılması gittikçe artmaktadır, istihsale ait rakam elde etmek mümkün değildir. (4)

KROM (5)

Dünya krom istihali hususunda neşredilen rakamlar gayri muntazam ve bazı memleketler için de bulunamamıştır. Müstahsil memleketler aradan aylar geçtikten sonra rakamları vermekte olduğundan yıllık malûmatı toplamak mümkün değildir.

Birleşik Amerika senenin ilk üç ayında 188.207 ton krom ithal etmiş ve

(2) Coal Age Mayıs 1947 S. 140

(3) Coal Age Eylül 1947, S. 142

(4) Coal Age Ekim 1947, S. 164

(5) The Metal Bulletin bütün sene sayılan.

buna mukabil 217.838 ton istihlâk etmiştir. 1944, 45, 46 yılları krom ithal ve istihlâki sırasile 848.390 ve 848.449; 914.765 ve 808.120; 734.759 ve 754.308 tondur. 1946 yerli istihsali 12.000 ton iken 1947 de ancak 4.000 tondur.

Güney Afrika Birliği 1945 de 109.229 ton krom istihsal etmiş ve 159.222 ton ihraç etmiştir. 1946 da ise 233.570 ton istihsal edip 269.979 ton ihraç etmiştir, (ihracatın ithalden fazla oluşu mevcut stokların bulunuşundandır.)

1947 senesinde Ocak ve Şubat aylarında 58.330 ton, Martta 33.726 ton, Nisanda 31.192 ton, Mayısta 30.292 ton, Haziranda 25.264 ton, Temmuzda 36.055 ton istihsal edilmiştir. Kurulan yeni tesislerin işleme başlamasından sonra Ağustosda istihsal 51.080 tona yükselmiştir.

Güney Rodezya Martta 14.699 ton; Nisanda 12.200 ton; Mayısta 13.637 ton; Haziranda 7.991 ton; Temmuzda 15.023 ton; Ağustosda 20.026 ton ve Eylülde 16.644 ton krom istihsal etmiştir.

Geçen sene Eylül ayı istihsali 14.189 tondur. Nakil vasıtalarının temini sayesinde krom ihracatı artırılmış sene içinde ayda vasatı 14.000 ton ihraç edilirken sene sonunda ayda 20.000 ton ihraca başlanmıştır.

Filipin adaları krom istihsali Eylülde 20.806 tondan Ekimde 21.292 tona yükselmiştir. Senenin ilk 10 ayında istihsal 159.699 tonu bulmuştur.

KURŞUN

Ocak⁽¹⁾: İngiltere dahili fiyatları yılbaşından itibaren tonda 15 sterlin yükselmiştir. Saf ithal kurşunun tonu 70 sterlindir. Birleşik Amerika'da kurşunun libresi Newyork'da 12.55 sentten 13 sente çıkarılmıştır. Kanada'da Ouebec Lead

Smelter Syndicate, St. Lawrence vadisinde bir izabehane kurmayı etüt etmektedir. Tanganika'da Mpan'da kurşun madenindeki jeofizik etütlere devam edilmektedir. Avustralya'nın Broken Hill bölgesindeki kurşun ve çinko istihsali artmaktadır. Birleşik Amerika'da kurşun ihtiyacı güçlkle karşılanmaktadır.(Peru) da Cerro de Pasco Comp. grevi 2 Ocakta başlamıştır.

Şubat: Dünya kurşun ihtiyacı karşılanamamaktadır. İngiltere elde edebildiği bütün kurşunu almaktadır. Morocco'da kurşun madenciliğini ilerletmek ve istihsali artırmak maksadiyle 6 şirket kurulmuştur. Avustralya kurşunu dünya pazarında tonu 75 sterlin f. o. b. üzerinden satılmaktadır. Avrupa Antwerp'de Meksika kurşununun tonuna 78 sterlin f.o b. vermektedir. Belçika kurşun izabehaneleri cevher darlığından sıkıntı çekmektedir. Birleşik Amerika'da Newyork kurşun fiyatları 14 sente yükselmiştir.

Mart: Avrupa serbest piyasasında kurşunun tonu 80 sterline satılmaktadır. Newyork piyasası 15 sent olmuştur. Avustralya kurşun istihsalini artırarak İngiltere ihtiyacını karşılamaya ve dolar temini için de Birleşik Amerika'ya satmaya gayret etmektedir. Şimdiye kadar Amerika'ya 2.500 ton göndermiştir, ve yakında tekrar gönderecektir. Fransa Hükümeti kurşun müstehliklerine ihtiyaçlarından %15 kesmelerini bildirmiştir. Kuzey Afrika'daki kurşun madenleri için Amerika sermayesi temin edilmiştir. Tanganika'nın Mpanda kurşun madeni Urivira Mineral Şirketi tarafından işletilecektir. Günde 2.000 ton cevher çıkarılacak ve izabehane ayda 2.000 ton kurşun istihsal edecektir. Ay sonuna doğru kurşun fiyatları yükselmeye başlamış ve tonunu 90 sterline alan müşteriler dünya pazarlarında görülmüştür.

(1) The Metal Bulletin Ocak 2, 1948, 'S. 11

Nisan : İngiltere müstehlikleri gay-ri kâfi istihkakla işlerini yapmaya uğraşmaktadırlar. Birleşik Amerika stoku hemen hemen tamamen sarfedilmiştir. Amerika Herculanum'daki St. Joseph Lead Co. aylık istihsalini 3.000 ton artıracaktır.

Mayıs : Birmanya'da Burma Lead Comp., fabrikasının (harpte harap olduğu için) yakın zamanda istihsale başlayamayacağını bildirmektedir.

İngiltere'de kurşun darlığı çok artmıştır. Kablo imalatçıları kurşun temini için dışardan yarı mamul tabakalar ithaline kadar başvurumaktadırlar.

Haziran : Finlandiya Avustralya kurşununun tonunu 100 sterlinden Port Pirie f. a. s. almaktadır. Kanada Hükümeti kurşun, çinko ve bakırdan fiyat kontrolünü kaldırmıştır. Güney Batı Afrika'daki Tsümeb kurşun - çinko - bakır madenine dolmuş olan suların boşaltılması işi ilerlemektedir. Eski işletme zamanında atılan bakiyelerden mühim miktarda kurşun ve bakır elde edilmektedir.

Temmuz: İngiltere kurşun fiyatlarında düşüklük olacağına dair rivayetler dolaşmaktadır. Yugoslavya Danimarka'ya kurşun satacaktır. Birleşik Amerika'da bir çok kurşun ve çinko madencileri, Devletin primi kaldırması üzerine işsiz kalmışlardır, İngiltere'ye kurşun ithali nispeten artmıştır.

Ağustos : Birleşik Amerika'da mümessiller ve Ayan Meclisi bakır, kurşun ve çinko müstahsillerine yapılan yardımın devamını karar altına almıştır. Amerika'da St. Joseph Lead Co'nin Direktörü Clinton H. Crane Birleşik Amerika kurşun istihsalinin istihlâki karşılığını bildirmektedir.

Eylül: İngilterede Kurda kurşun nispeten fazlalaşmıştır. Boru imalatçıları az netice veren yorucu çalışmalarına devam etmektedirler, İngiltere kurşundan mamul bazı eşyanın bazı memleketlere ihracına müsaade etmiştir.

Ekim: Birleşik Amerika dahilî piyasası Newyork 15 sent ve St. Louis 14.80 sentte sabit kalmaktadır. Hariçten gelen kurşun güney doğu limanlarında f. a. s. 14 senttir. Japonya'nın tekrar eritilmiş kurşunları Amerika'da 13.502 sente satılmaktadır.

Kasım : Birmanya'da Burma Lead Corp.'ın madenleri, aylık istihsalı 8.000 ton cevher olmak üzere; yakında faaliyete geçecektir. Kurşun darlığından dolayı istihlâkin azalması için bazı tedbirlere başvurulması icabedebileceğini Amerika Ticaret Bakanı müstehliklere bildirmektedir.

Aralık : Avustralya 13.25 sent üzerinden Birleşik Amerika'ya kurşun satmayı (ki tonu 73 sterlin 12,5 şilindir.) İngiltere ve sterlin bölgesine 85,5 sterline satmaya tercih ediyor. Amerika müstehlikleri müthiş darlık içindedirler. Kanada'nın Consolidated Mining and Smelting Co sı 1947 istihsalinin 1946 ya nazaran % 10 aşağı olacağını bildirmektedir. Fransa kurşun istihsalini izabe sanayiinde grev başlayınca kadar ümit verici gelişmeler kaydetmiştir.

İngiltere 1947 senesinde 177.768 ton kurşun ithal etmiş ve 139.471 ton da hurdadan ve dahilî cevherden dahilî istihsal ederek 317.239 ton kurşun istihlâk etmiştir. Kanada istihsalini ilk 11 ayda 150.227 tondur.

Metal Statistical Digest Şubat/48 S. 7
Dünya Rafine Kurşun İstihsalı
(American Bureau of. Mines Statistics)

Sene	U. S. A.	Kanada	Meksika	Peru	Arjantin	Avus-tralya	Fransa	İspanya	Dünya
1946 Ocak-Aralık	413.903	165.743	180.104	39.694	23.164	156.884	41.445	32.640	1.112.298
1947									
Ocak	45.629	13.385	19.012	—	1.980	18.848	2.141	1.905	109.124
Şubat	44.058	13.252	21.105	2.382	1.694	13.948	2.491	1.962	109.392
Mart	51.239	14.857	19.973	2.512	2.121	23.208	4.755	2.126	123.371
Nisan	53.424	14.014	19.694	3.069	2.266	20.084	3.674	2.176	125.230
Mayıs	83.822	14.837	19.146	3.764	2.315	14.500	889	5.106	123.548
Haziran	45.235	14.470	15.642	3.799	2.355	17.695	3.590	4.695	115.918
Temmuz	46.012	12.474	15.983	3.458	2.467	17.632	4.395	4.095	—
Ağustos	46.409	9.140	16.340	3.129	1.728	18.047	3.542	1.900	—
Eylül	46.827	13.899	15.422	3.614	2.122	15.606	4.400	1.609	—
Ekim	50.248	14.134	20.525	3.459	2.120	14.429	4.119	1.377	—
Kasım	51.481	13.726	17.726	1.598	—	—	—	—	—
Aralık	49.337								

MANGANEZ

Bureau of Mines'e göre senenin ilk yarısında manganez istihsalı 1946 ya nispetle % 4 aşağı olmuştur. Haziran sonuna kadar 69.200 ton % 35 lik veya daha yüksek tenörlü manganez istihsal edilmiş ve bunun 63.600 tonu istihlak edilmek üzere sevk edilmiştir. Müstahsiller stoku 23.500 tondur. Ferro Manganez istihsalı ilk üç ayda 141.215 ton iken ikinci üç ayda 124.8'5 tona düşmüştür. 1946 da üç aylık vasatı istihsal ise 122.993 tondur.

Senenin ilk üç ayında ithal edilen manganez 1946 yılı son üç ayına nazaran % 24 azalmıştır ve mecmuu 402.514 tondur, ikinci üç ayda azalma devam etmiştir ve miktarı 374.574 tona düşmüştür. İthalât geçen seneden az olmuşsa da müstehlike dağıtılan miktar ihtiyacı karşılamıştır. (1)

(1) Eng. and Min. Journal Metal and Mineral Markets Ekim 30, 1947 S. 3

Metallurjik manganeye olan ihtiyaç gittikçe artmaktadır. Bazı yerlerden Amerika'ya teklifler verilmişse de miktarı azdır, ve piyasada darlık vardır. Amerika manganez ithalâtçıları % 48 lik manganezin ünitesine 65 - 70 sent veriyorlar. Nakil fiyatlarının yükselmesi Amerika'da cevher fiyatlarının artmasına sebeb olmuştur.

MOLİBDEN

Birleşik Amerika'da 1947 yılı ilk üç ayında 6.883.500 libre, ikinci üç ayında 6.718.100 libre ve üçüncü üç ayında 7.218.900 libre molibden istihsal edilmiştir. Geçen sene üç aylık istihsal vasatı olarak 4.554.000 libre idi.

Sene başında müstahsillerin stoku 15.108.000 libre, Haziran sonunda 20.358.200 libre ve Eylül sonunda ise 21.071.500 libre idi. Müstehliklerin stoku ise yılbaşında 4 147.000 libre, Haziran sonunda 2.476.800 libre ve Eylül sonunda 2.797.100 libre idi.

Dahili müstehliklere ilk üç ayda 3.524.600 libre, ikinci üç ayda 4.426.900 libre, üçüncü üç ayda 6.505.600 libre molibden sevkedilmiştir. Senenin ilk 9 ayında molibden ithal edilmemiş, birinci üç ayda 577.870 libre, ikinci üç ayda 1.049.716 libre ve üçüncü üç ayda 372,627 libre ihraç edilmiştir.

Senenin ilk altı ayında Amerika hariç dünya ihracatı 1.677.586 libredir: Bunun 55.000 libresini Kanada, 21.800 libresini Çekoslovakya, 555.840 libresini Fransa; 105.915 libresini İsveç ve 546.633 libresini İngiltere ihraç etmiştir.

°/o 90 lik konsantrelerde Mos² libre-sine Amerika'da madenlerde f. o. b. 45 sent verilmektedir.

PETROL

Muhtemel rezervler: (1)

Dünyada yeni petrol yataklarının keşfi ihtimali gittikçe artmaktadır. Her ne kadar ihtiyaç gittikçe artıyorsa da muhtemel rezervler gelecek bir çok yılların ihtiyacını karşılayacak vaziyettedir. Takriben dünya sathının 6.000.000 mil karesi petrol taşıması muhtemel arazidir.

Dünyanın muhtelif kısımlarındaki petrol rezervleri memleketten memleketeye değiştiği gibi, kıtadan kıtaya da büyük farklar gösterir. Şimalî ve Cenubî Amerika bu bakımdan zengindir. Rusya müstesna, Avrupa petrol istihsali bakımından pek mühim değildir. Asya, bilhassa Orta Şark (İran körfezi etrafı) müstakbel petrol istihsali bakımından gayet mühimdir. Afrika ve Avustralya ise fakirdir. Dünya petrol istihsali bakımından en çok ümit verici olan yerler şunlardır:

(1) The Oil Weekly 1947 World Oil Atlas S. 14

a — Birleşik Amerika'nın orta kısmı ve Meksika körfezi sahili.

b — Suudi Arabistan, İran, Irak ve Kuvait'ten müteşekkil olan Asya'nın Orta Şark kısmı.

c — Rusya'nın bazı kısımları, ez-cümle Kafkas ve Hazer bölgesi ile Ural dağlarının garp yamaçlarında Ural - Volga ve Kama Nehirleri bölgesi.

d — Trinidad'tan başlayıp Venezuela dahilinden Kolombiya'ya kadar uzanan Güney Amerika'nın kuzey bölgesi.

Tecrübe ve jeolojik çalışmalar yukarıda bahsedilen bölgelerde gayet zengin petrol yatakları mevcut olduğunu göstermektedir.

Buralar müstakbel dünya petrol ihtiyacını karşılayacaktır.

İkinci derecede ehemmiyetli olan ve istikbalde petrol bulunması muhtemel bulunan mıntakalar şunlardır: Birleşik Amerika'da California, Rocky Mountain bölgesi, Kuzey Amerika'da Meksika ve güney batı Kanada. Güney Amerika'da Peru ve Trinidad. Avrupa ve Asya'da Rusya'nın bazı bölgeleri; Avrupa'da Romanya; Uzakşarkta Belçika Değü Hind Adaları.

Rusya bir tarafa bırakıldığı takdirde Avrupa'nın en mühim petrol kaynağı Romanya'dır. Romanya petrollerinin de ne kadar mühim olduğu münakaşa mevzuudur. Bazı jeologlar Romanya'yı mahallî kıymeti olan kategoriye koyuyorlar (aşağıdaki cetvele bakınız). Petrol istihlâkinde Birleşik Amerika'dan sonra gelen Avrupa'nın, ihtiyacını ithal zaruretinde kalması Avrupa'yı daima nazik bir durumda bırakacaktır.

Dünya Munzam Petrol Yatakları Keşif İhtimalleri

Memleket	Müstakbel Kıymet	Memleket	Müstakbel Kıymet
<u>Kuzey Amerika:</u>		Ekvator	Mahallî kıymeti var
Alaska	Az	Günyanlar	Fakir
Kanada :		Paraguvay	Mahallî kıymeti var
Doğu yarısı	Az	Peru	Büyük
Kuzey batı	Mahallî kıymeti var	Trinidad	Büyük
Güney batı	Büyük	Uruguvay	Fakir
<u>Merkezi Amerika :</u>		Venezüella :	
Meksika :		Merkezi	Çok büyük
Boja (Kaliforniya)	Az	Doğusu	Çok büyük
Merkezi Şark sahilleri	Büyük	Batısı	Çok büyük
Yarım ada	Mahallî kıymeti var	<u>Avrupa :</u>	
Kuzey doğu sahilleri	Az	Arnavutluk	Az
<u>Birleşik Amerika :</u>		Avusturya	Mahallî kıymeti var
Doğu bölgesi	Mahallî kıymeti var	Bulgaristan	Fakir
Meksika körfezi sahili	Çok büyük	Çekoslovakya	Az
Batı sahilleri.	Büyük	Danimarka	Az
Merkezi	Çok büyük	İngiltere	Az
Rocky mt.	Büyük	Finlandiya	Fakir
<u>Cenubi Amerika:</u>		Fransa	Az
Arjantin :		Almanya	Mahallî kıymeti var
Kuzey	Mahallî kıymeti var	Yunanistan	Fakir
Güney	Büyük	Macaristan	Mahallî kıymeti var
Merkezi batı	Mahallî kıymeti var	İtalya	Az
Bolivya	Mahallî kıymeti var	Norveç	Fakir
Brezilya	Az	Polonya	Mahallî kıymeti var
Şili	Az	Portekiz	Fakir
Kolombia :		Romanya	Büyük
Merkezi	Çok büyük	İspanya	Az
Kuzey	Çok büyük	İsveç	Fakir
Güney	Büyük	İsviçre	Fakir
Batı	Büyük	Yugoslavya	Az
		<u>Rusya (Avrupa kısmı):</u>	
		Bakü bölgesi	Çok büyük
		Emba havzası	Büyük

Memleket	Müstakbel Kıymet	Memleket	Müstakbel Kıymet
Estonya	Az	Bahreyn adaları	Mahallî kıymeti var
Kama nehri	Çok büyük	İran	Çok büyük
Kutup	Büyük	Irak	Çok büyük
Ukrayna (Evvelce Polonya)	Mahallî kıymeti var	Kuvait	Çok büyük
Ural - Volga - Perm havzası	Çok büyük	Lübnan	Az
Rusya (Asya kısmı) :		Filistin	Az
Doğu Ural	Büyük	Katar	Büyük
Kutup	Mahallî kıymeti var	Suudî Arabistan	Çok büyük
Sahalin adası	Büyük	Suriye	Mahallî kıymeti var
Türkmenistan	Çok büyük	Umman	Büyük
Tacik • Kırgız - Özbek - (Fergana bölgesi)	Büyük	Asya - Uzak Şark :	
Afrika:		Birmanya	Mahallî kıymeti var
Anjela	Az	Çin	Az
Mısır	Mahallî kıymeti var	Batı Hindistanı:	
Cezayir	Az	İngiliz (Borneo'da Saravak)	Az
Madagaskar	Az	Hollanda (Borneo, Cava, Seran ve Sumatra)	Büyük
Morako	Az	Fransız Hindçinisi	Fakir
Mozombik	Az	Hindistan	Mahalli kıymeti var
Tunus	Az	Japonya	Az
Geri kalan kısım	Fakir	Filipinler	Az
Asya •		Siyam	Fakir
Orta şark :		Okyanusya s	
Efganistan	Mahallî kıymeti var	Avustralya	Az
		Yeni gine	Az
		Yeni Zeland	Az

İstihsal. (1)

Sondaj aletlerinin noksanlığına rağmen 1947 dünya petrol istihsalı 1946 ya nazaran % 9 artarak günde 8.224.800 varili bulmuştur. Bu muazzam petrol nehri tasfiye edilmiş ve bir çok müşküllere rağmen ihtiyaç içinde olan müstehliklere sevk edilmiştir. Bazı haller müstesna müşterilere hiç bir güçlük gösterilmeden ihtiyaçları karşılanmıştır.

Harpten evvel istihsal bekliyen ham petrol vardı, lüzumundan fazla nakliye imkânları ve tasfiye kapasitesi de mevcuttu. 1947 de ise her hususta darlık

içinde bulunan petrol sanayii 1939 a göre % 39 artan dünya ihtiyacını karşılamıştır.

1948 senesi petrol sanayii için belki biraz daha rahat geçecektir. Fakat, bu rahatlık rasgele ve dikkatsiz çalışmayı mümkün kılacak şekilde olmayacaktır. Bir çok otoritelerin sıhhatli tahminlerine göre, 1948 yılı petrol istihsalı % 11 artış göstererek 9.073.500 varil olacaktır. Bu şekilde son dünya sulh senesi olan 1939 petrol istihsalinden

(1) World Petroleum Ocak 1948 S. 42

% 59 fazla olacak ve ihtiyacı tamamen karşılayacaktır.

1948 de nakliye mesafeleri azalacak ve münakale güçlükleri ortadan kalkacaktır. Hindi Çini Ham petrol istih-sali % 200 artacak ve Uzak Şark ih-tiyacının mühim bir kısmını karşılamış bulunacaktır. Tanker darlığını önlemek için Birleşik Amerika Hükümeti (husus-i yapılanlar kadar bu işe elverişli olma-makla beraber) liberty tankerlerini tah-sis edecektir.

Tasfiye kapasitesi fazla olmayacaktır. Fakat beklenmedik bir hâdis-e zuhur etmediği ve 1947 tekniği ile çalışılmıya devam edildiği takdirde bu kapasite bir miktar artabilecektir. 31 Aralık 1947 de Birleşik Amerika tasfiye kapasitesi gün-de 5,7 milyon varildi. Bir sene evvel 5.566.482 varil ve 1939 senesi son gününde 4.721.213 varildi. 1948 senesi so-nunda Birleşik Amerika tasfiye kapas-iyesi hemen 6 milyon varil olacaktır. Hindicini ve Avrupa'da tasfiyehanelerin tamiri sanayie büyük yardımda bulunacaktır.

Her ne kadar 1948 istihsal, tasfiye ve nakliye durumları, ihtiyacı tamamen karşılayacak gibi görünüyorsa da hiç bir fazlalık olmayacaktır. O eski zaman-lar, 1950 ve 51 den evvel geri gelmiye-eektir. İşte ancak o zaman satıcılar müş-teriden gizlenecek yerde müşteri bulmı-ya çalışacaklardır.

1947 yılında ham petrol istih-sali 684.900 varil artmıştır. Bunun 480.300 varilini Batı Yarım Küresi ve 204.600 varilini de Doğu Yarım Küresi temin etmiştir. Batı Yarım Küresinde, Birleşik Amerika istih-sali 329.000 varil ve Ve-nezüella istih-sali 123.000 varil artmıştır. Geri kalan 28.300 varili de diğer mem-leketler temin etmişlerdir.

Doğu Yarım Küresinde istihsal artışı şu şekilde olmuştur: Orta Şark'ta günde 123.400 varil, Sovyet Rusya'da 540.00 varil, Uzak Doğu'da 32.600 varildir. Av-

rupa istih-sali ise günde 7.500 varil düş-müştür. En iyi tahminlere göre Rusya istih-sali 1947 de % 12 artarak 505 000 varil olmuştur. Bu, 1939 yılı vasatısi olan 592.000 varilden daha azdır. Rus-ya istih-sali 1948 de % 15 yükselerek 580.000 varil olacaktır. 5 senelik pro-grama göre 1951 hedefi olan 670.000 va-rile yetişilmesi hiç de güç olmayacaktır. Bu yeni beş senelik programı Rusya harpten evvelkilerden çok daha fazla muvaffakiyetle tatbik etmektedir.

Sovyet Rusya'nın dünyada en çok rezerve (7.000.000.000 varil) sahip oldu-ğu tahmin edilmektedir. Bu rezerve rağ-men harpten evvelki istih-sal büyük iler-lemeler gösterememiş ve bazı zamanlar düşüklük dahi kaydetmiştir.

Rusya'nın hali hazırdaki programı daha realisttir. 1937 hedefi Moskova'da günde 1.300.000 varil olarak tesbit edil-miştir. Fakat Devletin elindeki petrol sanayii günde ancak 540.000 çıkarabil-miştir. 1939 da istih-sal 392.000 varil ve 1940 da 600.000 varil olmuştur. Rusya, yeni havzalardan da istih-sale başlayacağına göre gelecek seneler için tesbit edi-len (yukarda yazılı) rakamlar hiç de hayalî değildir.

Bugünün en hayret verici istih-sal mıntakası İran körfezi civarındır. Suudi Arabistan'da 1947 de yeni 21 kuyu açıl-larak mecmuu 67 ye balığ olmuştur. Bu memleketin istih-sal vasatısi günde 79.800 varil artmıştır. 34.000 kuyu açıl-larak günlük istih-salin ancak 321 000 varil artırıldığı Birleşik Amerika ile mu-kayese edilince bu vaziyet daha iyi an-laşılır. Sene içerisinde Suudî Arabistan'-da Abkaik'in 32 km. kuzey doğusunda Bukkua havzası keşfedilmiştir. Sene so-nunda burada iki kuyu tamamlanmış ve diğer birisinde sondajlara devam edil-miştir. Havzanın verimi hakkında henüz fazla malûmat yoktur. 1946 da Suudî Arabistan'da günlük istih-sal vasatısi 245.000 varildi. Sere sonunda ise gün-

lük istihsal 293.000 varil olmuştur. 1948 günlük istihsal vasatisinin 345.000 varil olacağı ve sene sonunda 367.000 varile yükseleceği tahmin edilmektedir, istihsal sondajdan ziyade münakale ve tasfiye imkânlarına bağlıdır.

En süratli inkişaf eden saha Kuvait'tir. Burada istihsal 1946 yılı ortasında başlamış ve sene sonuna kadar 8 kuyudan 5.950.000 varil elde edilmiştir, istihsal bütün sene içinde vasati olarak günde 16.200 varil ise de çalıştırılan zaman hesap edilirse günde 27,500 varil olmuştur.

1947 de 4 kuyu daha tamamlanmış ve istihsal 43.000 tona yükselmiştir. Hali hazırda 5 Rig çalışmaktadır; malzeme getirilebildiği takdirde 1948 içerisinde 12 ye çıkarılacaktır. 1948 yılı günlük istihsal vasatisinin 140.000 varil olacağı tahmin edilmektedir. Bu miktar 1947 istihsalinin üç mislidir.

Orta Şarkın diğer kısımları 1947 de pek az inkişaf göstermiştir. Irak ve İran istihsalleri boru ile yapılan nakliyyeye dayanır; bu sahada 1947 de az değişiklik olmuştur. İran istihsali 1947 de günlük vasatı 415.000 varil iken yeni boruların ilâvesiyle 1948 de 475.000 varile yükselebilecektir. Bahreyn istihsali 1947 de tedricen yükselmiş ve sene sonunda günde 28.000 varile çıkmıştır. 1948 de bunun değişmesi beklenmemektedir. 1947 de 11 istihsal kuyusu açılmıştır.

Uzak Şark petrol istihsalini eski seviyeye çıkarmaya matuf çalışmalar 1947 de süratle ilerlemiştir, İngiliz Borneo'sunda 1946 da küçük mikyasta istihsale başlanmış ve 1947 istihsali harpten önceki istihali geçerek günde vasati 30.000 varile yükselmiştir. 1948 de 1939 istihsalinin iki misli olan günde 40.000 varil beklenmektedir. Hollanda Borneo'sunda Torakanide 1946 Ekim ayında istihsale başlanmış ve 1947 başında gün-

lük istihsal 4.000 varile çıkmıştır, Yem kuyuların açılmasına ve eskilerinin tamir ve İslahına hız verilerek 1947 Ekim ayında istihsal kuyusu adedi 313 e çıkarılmış ve günlük istihsal de 5.000 varili bulmuştur. 1948 günlük vasati istihsalinin 6.500 varil olacağı beklenmektedir. Balık Popan'daki tasfiyehanenin kapasitesi günde 7.000 varile çıkarılmıştır. 1948 de harp öncesi kapasitesi olan 25.000 tona yükselecektir. Louise havzası istihsali 1947 Eylülünde 7.000 varile, Sambadja 3.800 varile, Tandjing 7.000 varile çıkmıştır.

Sumatra'da Royal Dutch Shell şirketi 1 Ekim 1946 da Pladju tasfiyehanesinde çalışmaya başlamış ve bir sene içinde kapasitesi 30.000 varile yükselmiştir. Programa göre 1947 senesi sonunda kapasite 45.000 varile çıkacaktır; bu yazının yazıldığı tarihe kadar programın tatbik edilip edilemediği hakkında malûmat alınmamıştır.

Pladju havzasındaki çalışmalara 1947 Ağustosuna kadar başlanmamıştır. Fakat sene sonunda günlük istihsal 25.000 varile yükselmiş ve 1948 sonunda günlük istihsalin 65.000 tona çıkarılması programlaştırılmıştır.

Cava'daki petrol şirketleri hâlâ kendi havzalarından bazılarını ellerine geçirememişlerdir. Krukah'da 1946 Ocak ayında çalışmalara başlanmıştır. 1947 sonunda 38 istihsal kuyusundan günde bin varil petrol istihsal edilmektedir.

Wonokrova ve Bendul'de tasfiyehaneler yeniden inşa edilmiştir ve kapasiteleri günde 1400 varildir. 1947 Uzak Şark petrol istihsal vasatı günde 34.000 varildir. 1948 de istihsalin yevmiye 140.000 varile yükselmesi beklenmektedir. 1939 da ise vasatı günlük istihsal 190.000 varil idi.

Avrupa:

Sovyet Rusya petrol sahaları müstesna, Avrupa petrol istihali 1947 de düşüme devam etmiştir. Romanya kuyuları vasati olarak günde 78.000 varil vermiştir. (1946 vasatı günde 86.200 ve 1939 vasatı ise günde 128.500 varil idi). Avrupa'daki şirketler makine ve para darlığı içerisinde. Orta Avrupa memleketleri istihali sabit kalmış, yalnız Hollanda istihali artmıştır. Burada 1946 da vasati olarak günde 1.200 varil istihali edilirken 1947 vasatı 4.000 varile yükselmiştir. 1948 vasatının 6.000 varil olacağı beklenmektedir.

Cenubi Amerika

Cenubi Amerika ve Carribean istihali 1947 de % 10 artarak günde vasati olarak 1.411.500 varile baliğ olmuştur. Artışın mühim bir kısmı Venezüella'da olmuştur. Bütün Cenubi Amerika ve Carribean'da 1947 istihali günde 131.400 varil ve Venezüella istihali ise günde 123.000 varil artmıştır. Colombia 1946 ya nazaran günde 6.900 varil artışla ikincidir. Arjantin 5 senelik programa yeni başlamış ve günlük istihali 2.100 varil artmıştır.

Venezüella'da sondaj faaliyeti harbin başından beri devam etmektedir. 1939 yılı istihali 1939 un iki misline çıkmıştır. 1948 Yılı içerisinde ruhsatlı sahanın mühim bir kısmı hükümete devredileceği için bu sahada petrol mevcudiyetini isbat etmek üzere sondaj ve prospeksiyon faaliyetlerine hızla devam edilmektedir. 1946 da Venezüella'da 651 kuyu açılarak ham petrol istihali % 21 artırılmıştır. 1947 istihali de 1946 dan % 15 fazladır. 1948 de de 1947 ye nazaran % 5 bir artış olacağı ve Venezüella'nın vasatı günlük ham petrol istihalinin 1.290.000 varile baliğ olacağı tahmin edilmektedir.

Şimali Amerika :

Şimali Amerika'nın üç müstahsil memleketinde de çalışmalar gayet hızlı olarak devam etmiştir. Meksika'da istihali Bermudez'in Senatör idaresinde % 15 artmıştır, Kanada'nın batı ovalarında petrol aramalarına hızla devam edilmiştir. Bu hız Imperial Oil Co. nin Leduc havzasını keşfinden sonra artmıştır, Leduc havzasında 50.000.000 varil rezerv tesbit edilmiştir. Leduc kuyuları takriben 2.500 varil verebilirse de sevk imkânlarının azlığından istihali düşük tutulmaktadır. Whitehorse tasfiyehanesi Edmonton'a kaldırılıp bu şehre kadar petrol borusu döşendikten sonra istihalin artmasına mücadele edilecektir. Standard Oil Co. aynı arazide yeni bir saha keşfetmiştir. Bütün Kanada istihali 1947 günlük vasatı 20.200 varildir, (1946 da 20.600 varildi). Leduc havzasında günde 2.000 varil bir artış temin edilerek 1948 istihali yükseltilecektir. 1947 yılı Birleşik Amerika petrol sanayi tarihinin en faal senesidir. Her ne kadar 1947 yılı kuyu tamamlanması bakımından rekor senesi değilse de 1937 den sonra ikincidir. 1947 de 35.000 kuyu tamamlanmıştır. Bu sene ise 34.000 kuyunun açılacağı tahmin edilmektedir. Senenin ilk 10 ayında 92.525.378 kadem sondaj yapılmıştır.

Dünya istihali bakımından Birleşik Amerika yüzdesi 1947 de düşüme devam etmiştir. Venezüella değişmemiş ve Orta Şark yükselmiştir. Aşağıdaki cetvellerden birincisi istihali miktarı yüksek olan memleketlerdeki değişikliği; ikincisi de dünya petrol istihali gösterir:

Ham Petrol İstihali Yüzdesi

Başlıca mem- leketler	Seneler		Tahmini
	1946	1947	1948
Amerika Birleşik Devletleri	63.0	62.0	59
Venezüella	14.2	14.2	14.2
Sovyet Rusya	5.8	6.2	6.4
Iran	5.3	5.1	5.3
Suudi Arabistan	2.2	3.0	3.8

Günlük Dünya Ham Petrol İstihali
(1000 varil üzerinden)

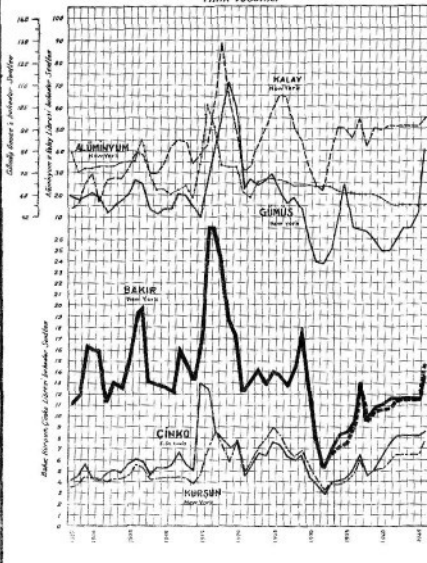
Memleket	Sene			
	1939	1946	1947	1948(Tahmini)
Birleşik Amerika	3.463,7	4.749,1	5.078,0	5.385,0
Kanada	19,1	20,6	20,2	22,0
Meksika	162,0	134,6	155,0	160,0
Şimali Amerika	3.646,8	4.904,3	5.253,2	5.567,0
Venezüella	567,0	1.064,0	1.187,0	1.290,0
Colombia	65,5	61,5	68,4	69,0
Arjantin	51,0	56,0	59,0	60,0
Trinidad	52,8	55,0	54,0	52,0
Peru	37,1	34,2	35,0	34,0
Ekvator	6,3	6,5	6,3	6,0
Bolivya	0,6	1,2	1,0	1,0
Küba	0,3	0,6	0,6	0,5
Brezilya	—	0,2	0,2	0,5
Cenubi Amerika ve Carribean	780,6	1.280,1	1.411,5	1.513,0
Batı Yarım Küresi	4.427,4	6.184,4	6.664,7	7.080,0
Suudi Arabistan	10,8	165,2	245,0	345,0
İran	214,0	401,1	415,0	475,0
Irak	84,5	96,7	96,0	96,0
Kuvait	—	16,2	43,0	140,0
Bahreyn	20,8	21,9	26,0	28,0
Mısır	12,8	24,5	24,0	25,0
Orta Şark	342,9	725,6	849,0	1.109,0
Hollanda Doğu Hindistanı	17,0	5,7	14,0	100,0
İngiliz Borneosu	20,0	5,7	30,0	40,0
Hindistan ve Birmanya	28,0	8,0	8,0	9,0
Sakhalin	11,0	20,0	20,0	20,0
Japonya	7,3	3,0	4,0	4,0
Çin	—	2,0	3,0	3,0
Uzak Şark	236,3	44,4	79,0	176,0
Romanya	128,5	86,2	78,0	76,0
Avusturya	11,7	15,1	15,0	15,0
Almanya	12,3	12,4	11,0	11,0
Macaristan	3,0	14,1	12,3	12,0
Polonya	10,7	2,6	2,5	3,0
Hollanda	—	1,2	4,0	6,0
Arnavutluk	2,5	1,0	1,5	1,5
Fransa	1,4	1,1	1,0	1,0
İngiltere	0,1	1,1	1,0	1,0
Çekoslovakya	0,2	0,5	0,6	0,7
Yugoslavya	—	0,1	1,0	1,0
İtalya	0,2	0,1	0,2	0,2
Avrupa (Rusya Hariç)	170,6	135,5	128,5	128,5
Rusya	592,0	451,0	505,0	580,0
Doğu Yarım Küresi	1.311,8	1.356,5	1.561,1	1.993,5
Dünya	5.739,2	7.540,9	8.225,8	9.073,5

1946 Yılında Dünya Kalay İstihali
Metal Statistical Digest Şubat 1947 S. 6
(Ton Olarak)

Memleketler	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Belçika Kongosu	1200 t	1200 t	1200 t	1200 t	1200 t	1200 t	1200 t	1200 t	1200 t	1200 t	1200 t	1200 t
Kameron	12 t	12 t	12 t	12 t	12 t	12 t	12 t	12 t	12 t	12 t	12 t	12 t
Nijerya	767	823	790	729	725 t	722	695	809	815	819		
Güney Rodezya	5	9	9	8	17	8	12	9	10	13		
» Batı Afrika	12	11	16	18	15	14	12	12	12	12		
Suvaziland	3 t	3 t	3 t	3 t	3 t	3 t	3 t	3 t	3 t	3 t	3 t	3 t
Tanganika	9	9	8	9	7	10	10	9	9	9		
Uganda	16	5	25	21	18	8	18	13	11	19		
Güney Afrika Birliği	44	39	41	38	40	42	38	40	43	39		
Afrika mecmuu	2068	2111	2104	2033	2037	2014	2000	2107	2115	2126	2086	
Arjantin	75 t	75 t	75 t	75 t	75 t	75 t	75 t	75 t	75 t	75 t	75 t	
Bolivya	1319	1719	2609	3396	3333	3003	2559	2300	3478			
Brezilya	10 t	10 t	10 t	10 t	10 t	10 t	10 t	10 t	10 t	10 t	10 t	
Kanada	30 t	30 t	30 t	30 t	30 t	30 t	30 t	30 t	30 t	30 t	30 t	
Meksika	11	17	11	12	18	12 t	12 t	12 t	12 t	12 t	12 t	
Peru	10 t	10 t	10 t	10 t	10 t	10 t	10 t	10 t	10 t	10 t	10 t	
Birleşik Amerika	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Amerika Mecmuu	1455	1861	2745	3433	3476	3140	2666	2437	3615	3137	3137	
Birmanya	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Çin	300 t	300 t	300 t	300 t	300 t	300 t	300 t	300 t	300 t	300 t	300 t	300 t
Fransız Hindi Çinisi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Japonya	150 t	150 t	150 t	150 t	150 t	150 t	150 t	150 t	150 t	150 t	150 t	
Malaya Birliği	1046	1032	1336	1311	2108	2261	2520 t	2639	2683	4017	3283	
Doğu Hint adaları	1177	1023	1338	1480	958	920	1116	1121	1490	1715	1733	1782
Siyam	32	24	33	55	90	66	131	140	181	171	218	
Asya mecmuu	2705	2509	3207	3696	3606	3697	4217	4350	4804	4353	5684	
Almanya	8 t	8 t	8 t	8 t	8 t	8 t	8 t	8 t	8 t	8 t	8 t	
İtalya	20 t	20 t	20 t	20 t	20 t	20 t	20 t	20 t	20 t	20 t	20 t	
Portekiz	80 t	80 t	80 t	80 t	80 t	80 t	80 t	80 t	80 t	80 t	80 t	
İspanya	79	56	77	57	84	81	72	50	77	96	117	
İngiltere												
Avrupa mecmuu	187	164	185	165	192	189	180	158	185	204	225	
Avustralya	175 t	175 t	175 t	175 t	175 t	175 t	175 t	175 t	175 t	175 t	175 t	
Dünya mecmuu	6600	6800	8400	9600	9500	9200	9200	9200	10900	11000	11300	

1897'den 1946'ya kadar yıllık vasatî metal fiyatları

Yıllık vasatiler

1947 yılında vasatî metal fiyatları

Haftalık vasatiler

